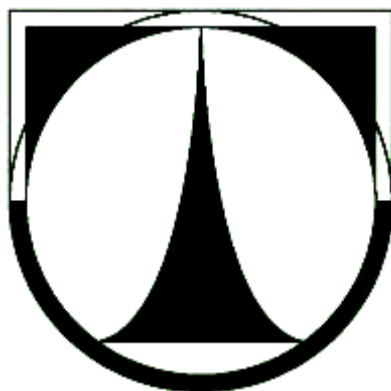

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Veronika Stránská

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6208 - Ekonomika a management
Studijní obor: Podniková ekonomika

Vliv existence jednotné měny euro na podnikatelské subjekty v České republice

Impact of the Establishment of the United Currency on Business Entities in Czech Republic

DP - EF – KEK – 2013 – 71

Bc. Veronika Stránská

Vedoucí práce: PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D., katedra ekonomie

Konzultant: Ing. Jana Šimanová, Ph.D., katedra ekonomie

Počet stran: 82

Počet příloh: 3

Datum odevzdání: 8. 1. 2013

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 8. 01. 2013

Bc. Veronika Stránská

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí své diplomové práce, PhDr. Ing. Pavle Bednářové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, kterými přispěla k vypracování diplomové práce.

Anotace

Předmětem diplomové práce „Vliv existence jednotné měny euro na podnikatelské subjekty v České republice“ je analýza předpokládaných dopadů vstupu České republiky do eurozóny na podnikatelské subjekty, neboli definování přínosů a nákladů, které jim zavedení jednotné měny přinese. Práce si také dává za cíl zachytit faktory, které ovlivňují velikost těchto dopadů na podnikatelské subjekty. První kapitola blíže specifikuje hospodářskou a měnovou unii a popisuje evropské integrační procesy spojené s jejím vznikem. Druhá kapitola analyzuje současný stav eurozóny, hlavní problémy s kterými se nyní potýká a také se zaměřuje na dopady krize na podnikatelský sektor. Třetí část je zaměřena na přiblížení podnikatelského sektoru v České republice, na jeho vztahy s eurozónou a další faktory ovlivňující přínosy a náklady ze zavedení společné měny. Čtvrtá kapitola se již zaměřuje na konkrétní přínosy ze zavedení eura pro podnikatelské subjekty a poslední část rozebírá náklady, které podnikatelskému sektoru z tohoto kroku plynou.

Klíčová slova

Evropská unie, Hospodářská a měnová unie, evropská měnová integrace, jednotná měna, euro, eurozóna, český podnikatelský sektor

Annotation

The subject of the diploma thesis „Impact of the Establishment of the United Currency on Business Entities in Czech republic“ is the analysis of anticipated impacts of the entrance of Czech republic to the Economic and Monetary Union on Czech business entities, in other words defining their benefits and costs of adopting euro. First chapter specifies Economic and Monetary Union and describes European integration processes that caused the emergence of Economic and Monetary union. Second chapter analysis current situation at the euro area, main problems that it now has to deal with and impacts of crisis on business entities in Czech republic. Third part brings closer Czech business sector, its economic relations with the eura area and other factors which influence benefits and costs of adopting the united currency. Fourth chapter is focused on particular benefits of adopting the euro for Czech business entities and the last part analyses costs of this step for Czech business sector.

Key words

European Union, Economic and Monetary Union, European monetary integration, united currency, euro, euro area, Czech business sector

Obsah

Seznam tabulek.....	11
Seznam obrázků	12
Seznam použitých zkratk.....	13
Úvod – cíle a struktura práce	14
1. Evropská měnová unie a její vývoj.....	16
1.1 Historie hospodářské a měnové unie.....	16
1.1.1 První snahy o realizaci měnové unie	16
1.1.2 Vznik a fungování Evropské hospodářské a měnové unie.....	19
1.2 Společná měna euro	22
1.2.1 Euro jako světová měna	23
1.2.2 Eurobankovky a euromince.....	25
1.3 Evropská centrální banka, Evropský systém centrálních bank a Eurosystem.....	26
1.4 Maastrichtská konvergenční kritéria	27
2. Analýza současného stavu eurozóny a jejích hlavních problémů	31
2.1 Pokles ekonomické výkonnosti a nezaměstnanost.....	32
2.2 Udržitelnost veřejných financí eurozóny	34
2.3 Vývoj inflace	36
2.4 Záchranné mechanismy eurozóny	38
2.5 Dopady krize na podnikový sektor.....	39
3. Český podnikový sektor s ohledem na zavedení eura	43
3.1 Otevřenost české ekonomiky a obchod ČR v rámci EU	44
3.2 Faktory ovlivňující přínosy a náklady ze společné měny pro určitý podnik.....	47
3.3 Přímé zahraniční investice	50

4. Přínosy zavedení eura pro podnikatelské subjekty v ČR.....	52
4.1 Eliminace transakčních nákladů na bezhotovostní platební styk	52
4.1.1 Náklady na bezhotovostní platební styk a jednotný eurový platební prostor SEPA	53
4.1.2 Poplatky za bezhotovostní platební styk v ČR	54
4.2 Eliminace dalších transakčních nákladů.....	58
4.3 Eliminace kurzového rizika.....	59
4.3.1 Druhy kurzového rizika.....	60
4.3.2 Způsoby zajištění kurzového rizika.....	61
4.4 Transparentnost cen.....	63
4.5 Pokles nákladů na rizikovou marži	64
4.6 Přínosy pro zahraniční obchod ČR.....	65
5. Náklady plynoucí podnikatelskému sektoru ze zavedení společné měny.....	68
5.1 Náklady na úpravu informačních systémů	69
5.2 Náklady na informační a školící kampaň	70
5.3 Náklady na výměnu, zabezpečení a duální manipulaci s hotovostí	71
5.4 Možné dodatečné náklady	71
Závěr.....	73
Seznam použité literatury.....	77
Seznam příloh	82

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přepočítací koeficienty mezi měnami zemí HMU a eurem	21
Tabulka 2: Veřejný dluh v % k HDP	36
Tabulka 3: Míra růstu inflace (v %).....	37
Tabulka 4: Postavení malých a středních podniků v zahraničním obchodě ČR za léta 2007 – 2011.....	48
Tabulka 5: Bankovní poplatky za bezhotovostní zahraniční platební styk do výše 50 000 EUR	55
Tabulka 6: Bankovní poplatky za bezhotovostní platební styk nad částku 50 000 EUR	56
Tabulka 7: Bankovní poplatky za tuzemský bezhotovostní platební styk u vybraných bank.....	57
Tabulka 8: Meziroční růst cen vybraných potravin v Itálii v období listopad 2001 až listopad 2002 ...	64
Tabulka 9: Výsledek ankety mezi slovenskými podniky o výši IT nákladů v souvislosti se zavedením eura	70

Seznam obrázků

Obrázek 1: Had v tunelu (Lacina, 2007, s. 198).....	18
Obrázek 2: Vývoj reálného HDP (Eurostat – vlastní zpracování, 2012).....	32
Obrázek 3: Nezaměstnanost v eurozóně v září 2012 (Eurostat - vlastní úprava, 2012)	34
Obrázek 4: Veřejný dluh jednotlivých států eurozóny v roce 2011 (Eurostat – vlastní zpracování, 2012)	35
Obrázek 5: Zahraniční obchod ČR (ČSÚ – vlastní zpracování, 2012)	40
Obrázek 6: Zahraniční obchod eurozóny (Eurostat – vlastní zpracování, 2012)	40
Obrázek 7: Vývoj kurzu EUR/CZK (kurzy [online], 2012).....	41
Obrázek 8: Vztah mezi přínosy spojenými s členstvím v měnové unii a otevřeností ekonomiky vzhledem k ostatním členům měnové unie (Lacina a kol., 2007, s. 97)	45
Obrázek 9: Teritoriální struktura vývozu ČR do EU v roce 2011 (Czechtrade – vlastní zpracování, 2012, s. 54)	45
Obrázek 10: Teritoriální struktura zahraničního dovozu ČR ze zemí EU v roce 2011 (Czechtrade, 2012, s. 54)	46
Obrázek 11: Závislost přínosů a nákladů podniků na míře zapojení do zahraničních transakcí a na velikosti podniku (Studie vlivu zavedení eura na ČR, 2007, s. 64).....	47

Seznam použitých zkratek

ČEB – Česká exportní banka

ČR – Česká republika

HDP – Hrubý domácí produkt

ECB – Evropská centrální banka

ECU – Evropská měnová jednotka

EFSF - Evropský fond finanční stability

EFSM - Evropského mechanismu finanční stabilizace

EGAP – Exportní garanční a pojišťovací společnost

EHS – Evropské hospodářské společenství

EMI – Evropský měnový institut

EMS – Evropský měnový systém

ERM – Mechanismus devizových kurzů

ES – Evropská společenství

ESCB – Evropský systém centrálních bank

ESM - Evropským mechanismus stability

EU – Evropská unie

EUR - Euro

HMU – Hospodářská a měnová unie

KB – Komerční banka

PZI – Přímé zahraniční investice

SEPA - Projekt jednotné oblasti pro platby v eurech

USA – Spojené státy americké

WEF – Světové ekonomické fórum

Úvod – cíle a struktura práce

Úvahy o sjednocení Evropy se vedou již od středověku. Po druhé světové válce bylo nutné zabezpečit na evropském kontinentě do budoucna mír a bezpečnost, myšlenka evropské integrace tak konečně dostala reálnou podobu. Postupnou hospodářskou a politickou integrací Evropy se dosáhlo dnešní podoby Evropské unie složené z 27 členských států. Česká republika se svým vstupem do Evropské unie v roce 2004 zavázala přijmout v budoucnu společnou měnu euro. Po dokončení vnitřního trhu, tedy oblasti bez vnitřních hranic, ve které jsou propojeny trhy zboží a služeb, pracovníků i kapitálu, se zavedení jednotné měny zdá logickým krokem. Vývoj v eurozóně v poslední době však vyžaduje zvýšenou pozornost. V souvislosti s finanční a ekonomickou krizí vypluly na povrch problémy s rozdílnými ekonomickými úrovněmi jednotlivých členských států.

Závazek přijetí eura Českou republikou je tématem neustálých diskusí s velmi různorodými názory z řad odborníků i laické veřejnosti. Z ekonomického hlediska můžeme dopady přijetí eura posuzovat ze dvou základních pohledů. Na jedné straně z makroekonomického hlediska, sleduje se tedy především hospodářská stabilita státu a hospodářský růst, vliv na mezinárodní obchod či nárůst inflace. Z mikroekonomického hlediska se hodnotí dopady zavedení eura přímo na jednotlivé mikrosubyjekty, tedy občany, podnikatele či firmy. Mikroekonomické a makroekonomické přínosy i náklady jsou velmi výrazně propojeny.

Cílem této práce je definovat přínosy a náklady, které euro přinese českému podnikatelskému sektoru. Také si dává za úkol zachytit hlavní faktory ovlivňující tyto přínosy a náklady, což pomůže konkretizovat jejich dopady na českou podnikatelskou sféru. Provést kvantifikaci přínosů a nákladů je téměř nemožné vzhledem k nedostatku potřebných dat a komplikovanosti všech makroekonomických souvislostí. Práce se na kvantifikaci proto nezaměřuje, uvádí jen některé významné studie zabývající se touto problematikou. Práce je rozdělena do pěti kapitol, první kapitola uvede do problematiky měnové unie, zaměří se na nejdůležitější historické události spojené s jejím vznikem, které mohou mít stále vliv na současnost či mohou pomoci vyvarovat se opakování chyb z minulosti. V této kapitole je také blíže popsána měna euro a další pojmy s ní spojené.

Hospodářsko-politické uspořádání eurozóny se stále vyvíjí a může tak měnit ekonomické přínosy a náklady, které s sebou členství v eurozóně přináší. Druhá kapitola proto nastíní hlavní problémy, s kterými se v současné době eurozóna potýká, a také se bude věnovat dopadům krize na podnikatelský sektor. Základním zdrojem dat pro tuto kapitolu je statistický úřad Evropské unie Eurostat.

Přínosy a náklady se projevují odlišně nejen v rámci státu, podniků, obyvatel či finančních podniků, ale také každá země Evropské unie má jiné předpoklady pro čerpání přínosů ze společné měny a jinak se u ní projeví náklady. Třetí kapitola proto charakterizuje český podnikatelský sektor, jeho provázanost se zeměmi Evropské unie a pokusí se zachytit, jak se projeví přínosy a náklady společné měny pro různé typy českých podniků.

Předešlé kapitoly se zabývají faktory ovlivňujícími jednotlivé přínosy a náklady zavedení eura, a proto se již poslední dvě kapitoly mohou soustředit na rozebrání jednotlivých přínosů a nákladů pro podnikatelské subjekty.

1. Evropská měnová unie a její vývoj

Evropská hospodářská a měnová unie (dále HMU) je vyvrcholením integrace měnových politik zemí Evropské unie. V současném evropském modelu ji lze vymezit existencí jednotné měny euro a jednotné centrální banky, která je zodpovědná za provádění jednotné měnové politiky. Ve snaze o správné porozumění současnému stavu evropské měnové unie a problémům s kterými se potýká, je důležitá znalost jejího vývoje. Průřez historií měnové unie je jedním z faktorů hodnocení úspěchu procesu evropské integrace.

1.1 Historie hospodářské a měnové unie

V roce 1957 byly položeny základy EU a síly všech členských států byly soustředěny na budování „společného trhu“ pro obchod. V padesátých letech ovšem dochází také ke snaze o užší hospodářskou a měnovou spolupráci, neboť je jasné, že je to cesta k rozvíjení vnitřního trhu, obchodu i prosperity. O vytvoření měnové unie se snažil tzv. Wernerův plán, který skončil neúspěšně, hlavně kvůli rozpadu Brettonwoodského systému stanovující základní pravidla měnového řádu. Pozdější Delorsova zpráva navázala na Wernerův plán a směřovala vývoj k hospodářské a měnové unii ve třech etapách. Náměty této zprávy byly podnětem ke Smlouvě o Evropské unii (tzv. Maastrichtské smlouvě), kterou schválily členské státy v roce 1991 a usnesly se, že Evropa bude mít silnou a stabilní měnu pro 21. století.

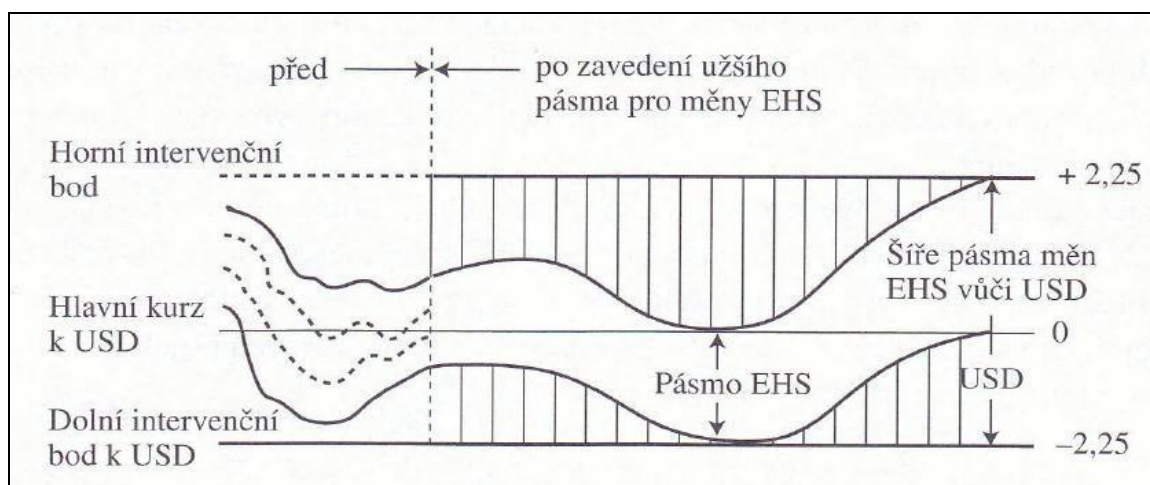
1.1.1 První snahy o realizaci měnové unie

Zavedení jednotné měny euro je výsledkem dlouhodobého integračního procesu. První snahy o realizaci měnové spolupráce v západní Evropě sahají až k počátkům 50. let minulého století, kdy došlo k založení Evropské platební unie, která poskytovala základní rámec pro dosažení měnové konvertibility. Na tyto pokusy dále navázaly členské státy Evropského hospodářského společenství (dále EHS) a postupně směřovaly vývoj v Evropě až k měnové unii.

Významným historickým milníkem v tomto vývoji je tzv. Wernerova zpráva o „Vytváření stadií hospodářské a měnové unie“ z roku 1970. Tato zpráva počítala s vytvořením měnové unie během deseti let v rámci několika kroků. I přes velkou snahu se však Wernerův plán nepodařilo splnit z několika různých důvodů. Významným negativním faktorem byl rozpad Brettonwoodského měnového systému v letech 1971-1973 a návrat k plovoucím kurzům ve světové ekonomice.

Brettonwoodský systém, jehož založení lze datovat až do roku 1944, považoval za základní zdroj hodnoty zlato, ovšem jedinou měnou přímo navázanou na zlato byl dolar. Dolar získal status oficiální světové rezervní měny a všechny ostatní měny byly stanoveny právě vzhledem k němu. Došlo ke zvýšení atraktivity dolaru, protože v zájmu centrálních bank ostatních států bylo vytvořit si dostatečné rezervy právě v amerických dolarech. Centrální banka Spojených států měla povinnost na žádost bank jiných zemí směnit jakoukoliv sumu dolarů za odpovídající množství zlata. To právě v průběhu 60. let vedlo k odčerpávání zlata z území Spojených států. V roce 1971 tedy došlo ke zrušení Brettonwoodského systému a uzavření tzv. zlatého okna tehdejším americkým prezidentem Richardem Nixonem. Cena zlata po zrušení Brettonwoodského systému mnohonásobně vzrostla.

Nedolarové měny nyní kolísaly vůči sobě samým až o 9%. Řada evropských zemí se domnívala, že toto rozpětí je příliš široké a rozhodla se nepřekračovat flukтуаční pásmo $\pm 2,25\%$, což bylo nazváno „Hadem v tunelu“. Had, tedy flukтуаční pásmo, ve kterém se měny členských zemí Evropských společenství pohybovaly v maximálním rozmezí $\pm 2,25\%$ od své parity, je vidět na obrázku 1. Flukтуаční pásmo těchto měn vůči dolaru představuje tzv. tunel, ve kterém je povolené kolísání v rozmezí $\pm 4,5\%$.

Obrázek 1: Had v tunelu (Lacina et al., 2007, s. 198)

Vzhledem k nestabilní mezinárodní měnové situaci a postupné devalvaci dolaru, státy sdružené v hadovi v březnu roku 1973 opustily tunel. Had sice zůstal po určitou dobu zachován, nakonec se v něm ovšem udržely pouze silné měny (německá marka, dánská koruna). Příčinou ztroskotání měnového hada byl tedy nedostatek konvergence, hospodářské rozdíly mezi zeměmi byly příliš velké. Tento neúspěch ovlivnil celou koncepci HMU.

EHS bylo znepokojeno měnovými otřesy následujícími po zrušení Brettonwoodského systému i neschopností udržet systém hada. Takovým alternativním projektem se měl stát Evropský měnový systém (dále EMS). Evropský měnový systém byl zaveden v roce 1979 a zahrnoval všechny tehdejší členské státy EHS¹. EMS měl tedy vytvořit spolehlivý směnný mechanismus měn členských zemí, podpořit tak jejich vzájemný obchod a prohloubit integrační proces. Tento systém se snažil dosáhnout cenové a kurzové stability za pomoci fixních, ale upravitelných směnných kurzů. EMS byl postaven na existenci Evropské měnové jednotky (dále ECU), na mechanismu devizových kurzů a také na intervenci a existenci různých úvěrových mechanismů (Tuleja, Nezval a Majerová, 2007, s. 168).

¹ Členy EHS byly Belgie, Dánsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, SRN a Velká Británie

ECU byla ustanovena formálně oficiální zúčtovací jednotkou EHS pro všechny oficiální transakce a účty, neexistovaly žádné bankovky ani mince ECU. ECU zanikla v roce 1999 v rámci zavedení eura, jehož hodnota první kotace byla stanovena na 1 ECU. Ta byla vypočítávána z měnového koše, skládajícího se z pevně stanoveného podílu všech měn členských států účastnících se EMS. Tyto měny byly v ECU zastoupeny úměrně ke své ekonomické síle.

Základem EMS byl mechanismus devizových kurzů (dále ERM). ERM byl pouze dobrovolným systémem. Nákupem a prodejem národních měn na devizových trzích se snažil dosáhnout stability v kurzových relacích mezi jednotlivými zeměmi EMS. Všechny měny ERM byly fixovány jedna vůči druhé a tvořily paritní mřížku s flukтуаčním pásmem o šíři $\pm 2,25\%$, fluktuující okolo centrální parity. Itálii byla povolena vyšší oscilační hranice $\pm 6\%$, vzhledem k jejím domácím politickým potížím a vyšší míře inflace (Tuleja, Nezval a Majerová, 2007, s. 168).

EMS sice měnovou unií nebyl, ale také neznamenal odklon od projektu jejího vytvoření, EMS je součástí cesty k HMU. Jádrem EMS, mechanismus devizových kurzů (ERM), je navíc nadále zachován a jednou z podmínek účasti země v HMU je její dvouletá účast v tomto systému. ERM byl v průběhu času samozřejmě reformován, hlavní změnou je právě výměna ECU za EURO a rozšíření pásma v roce 1993 na $\pm 15\%$.

1.1.2 Vznik a fungování Evropské hospodářské a měnové unie

V červnu roku 1988 došlo k významnému kroku v rámci vytváření měnové unie a navázání na neúspěšné snahy v rámci Wernerovy zprávy, zmíněné výše. Na Hannoverském summitu byl vytvořen výbor, jehož úkolem bylo navrhnout konkrétní stadia, která by vedla až k vytvoření hospodářské a měnové unie. Do čela výboru, který měl během jednoho roku předložit zprávu s návrhem konkrétních etap vytvoření HMU, byl zvolen tehdejší předseda Evropské komise Jacques Delors. V dubnu roku 1989 byla představena vypracovaná studie, která se do širokého povědomí dostala pod názvem Delorova zpráva, a která vytyčila časový i technický plán na vytvoření HMU. Delorova zpráva je významná hlavně vzhledem k tomu, že mnoho myšlenek v ní uvedených bylo přeneseno do Maastrichtské smlouvy.

Delorsova zpráva doporučovala stejně jako Wernerův plán také cestu k měnové unii ve třech fázích. Delorsova zpráva počítala s větší koordinací hospodářské a měnové politiky, měnová unie je v této zprávě charakterizována jako oblast s jednotnou měnou a měnová politika je řízena z jedné nadnárodní úrovně. Obsahovala také oblast konvertibility měn s konečnou fixací měnových kurzů, zefektivnění vnitřního trhu v rámci liberalizace pohybu kapitálu a integraci finančních trhů. Také se přiklonila k přijetí pravidel pro obezřetné chování národních rozpočtů s následnými sankcemi.

V rámci 1. etapy mělo být dovršeno budování jednotného vnitřního trhu, zahrnujícího volný pohyb zboží, služeb, osob i kapitálu, a to v období od 1. července 1990 do 31. prosince 1994. Za účelem výraznějšího omezení regionálních rozdílů uvnitř EU došlo k posílení strukturálních fondů a ke koordinaci rozpočtových politik členských států. Všechny měny členských států měly vstoupit do mechanismu měnových kurzů EMS. Některé státy kladly překážky při využívání ECU, která sice nebyla oficiálním platidlem, ovšem bankovní sektor s ní běžně obchodoval. Takovéto bariéry, mezi které patřilo například povolování soukromých účtů v ECU, měly být během první etapy odstraněny (Lacina et al., 2007, s. 215).

Druhá etapa nelze zcela časově vymezit, Tuleja, Nezval a Majerová (2007, s. 171) toto období datují od 1. ledna 1994 až do let 1998 - 1999. Tuto fázi můžeme označit za nejvýznamnější, v rámci ní se zformovaly nejdůležitější předpoklady pro zavedení jednotné měny. V této etapě byl také zaveden Evropský měnový institut (dále EMI), který měl za úkol koordinovat měnovou politiku, posílit měnové spolupráce mezi národními centrálními bankami a připravovat založení Evropské centrální banky (dále ECB) ve třetím stadiu. EMI byl tedy takovým předchůdcem ECB.

Začátek třetí etapy se řadí k datu 1. ledna 1999. Došlo k založení Evropského systému centrálních bank (dále ESCB) a Evropské centrální banky. Národní měny členských zemí HMU byly nahrazovány jednotnou měnou. K 31. 12. 1998 byly kurzy jednotlivých národních měn neodvolatelně fixovány k euru. Přesné hodnoty této fixace jsou uvedeny v tabulce 1.

Tabulka 1: Přepočítací koeficienty mezi měnami zemí HMU a eurem

Stát	Měna	Ekvivalent za 1 euro
Irsko	IEP	0,787
Německo	DEM	1,956
Nizozemí	NLG	2,204
Finsko	FIM	5,946
Francie	FRF	6,560
Rakousko	ATS	13,760
Belgie/Lucembursko	BEF/LUF	40,340
Španělsko	ESP	166,386
Portugalsko	PTE	200,482
Řecko	GRD	340,750
Itálie	ITL	1936,27

Zdroj: Lacina et al., Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii, s. 219

Byla provedena konverze ECU vůči euru v poměru 1:1. Euro fungovalo pouze v bezhotovostní formě, kdy se mohly platby provádět buď v euru, nebo v příslušné národní měně. U hotovostního styku se zatím používala pouze měna národní. Počínaje 1. lednem 2002 pak došlo k fyzickému zavedení eura do oběhu a zároveň k výměně národních bankovek a mincí za euro. Všem státům se výměnu podařilo zrealizovat přes obavy široké veřejnosti včas, tedy do 28. února 2002. Data pro ukončení platnosti národních mincí a bankovek a podmínky pro výměnu měny po tomto datu byly v kompetenci jednotlivých států.

V roce 1991 padlo v Maastrichtu na jednání Evropské rady konečné rozhodnutí o směřování společenství k měnové unii, Maastrichtská smlouva z roku 1991 znamenala konec jedné dlouhé cesty. Obsahovala jednoznačné rozhodnutí přijmout 1. ledna 1999 společnou měnu a podrobně popsala, jak bude tento systém fungovat, včetně stanov ECB a podmínek, za kterých bude měnová unie zahájena. Podmínkou zavedení společné měny bylo stanovení splnění podmínek tzv. hospodářské konvergence. Členy HMU se tak dle

Maastrichtských dohod mohou stát pouze členské země splňující tzv. kritéria konvergence. Těmto kritériím se věnuje kapitola 1.4. Právě Maastrichtská smlouva také změnila dosavadní Evropská společenství v Evropskou unii.

Jak je vidět, měnová integrace v Evropě musela projít velmi složitým vývojem, aby se dostala do stadia, ve kterém je nyní. Vznikem HMU a zavedením eura jako platidla byla sice formálně dovršena měnová integrace, její vývoj ovšem ještě zdaleka není ukončen. Přestože se všechny státy EU (kromě Dánska a Velké Británie, které mají sjednanou výjimku) zavázaly přijmout euro, neexistuje přesný termín, kdy se tak musí stát. S tím, jak se společná měna euro ocitá stále ve větších potížích, další rozšiřování eurozóny je v současnosti v nedohlednu.

1.2 Společná měna euro

Euro se jako společná měna eurozóny používá v 17 z 27 zemí EU. Jako první bylo euro přijato v lednu roku 1999 v Belgii, Finsku, Francii, Irsku, Itálii, Lucembursku, Německu, Nizozemí, Portugalsku, Rakousku a Španělsku, o dva roky později v Řecku. V podobě bankovek a mincí ovšem euro začalo obíhat až v roce 2002, do této doby se používalo pouze v bezhotovostním styku. V roce 2007 se euro stalo národní měnou ve Slovinsku, v roce 2008 na Kypru a Maltě, od roku 2009 na Slovensku. Nejnovějším členem eurozóny se v roce 2011 stalo Estonsko. Společně se zeměmi eurozóny začala používat euro také mimoevropská území některých členských států, např. španělské Kanárské ostrovy či portugalská Madeira.

Kromě výše zmíněných členských států eurozóny používají euro i další země a území, aniž by byly členy EU. Tyto země mohou mít o používání eura uzavřené dohody s Evropskou unií, z kterých jim plyne nárok vydávat omezené množství euromincí se svou vlastní rubovou národní stranou. Jsou jimi Monako, San Marino a Vatikán. Dále mají s EU uzavřené dohody dvě francouzská zámořská společenství – Mayotte a Saint-Pierre a Miquelon, která nepatří k Francii, tedy ani k eurozóně, ale používají euro jako svou oficiální měnu. Nemohou však vydávat euromince se svou vlastní rubovou stranou.

Jednostranně bez dohody s EU bylo euro zavedeno v Andoře, která neměla do té doby stanovenou žádnou úřední měnu a potom v oblastech bývalé Jugoslávie, Černé Hoře

a Kosovu. Bez formální dohody s EU se euro jako měna používá rovněž na britských základnách Akrotiri a Dhekelia na Kypru a také ve dvou neobydlených francouzských zámořských územích – v zámořském teritoriu Francouzská jižní a antarktická území a v soukromém vlastnictví Francie, na Clippertonově ostrově.

Navíc existují další státy, které mají své měny navázány na euro z různých důvodů, většinou ekonomických. Některé z těchto států mají stanoven pevný kurz, jiné mají povolenou určitou odchylku od středního směnného kurzu. Těmito státy jsou například Bosna a Hercegovina či Bulharsko. Dánsko, Litva a Lotyšsko jsou členy ERM II, mají tedy určené flukтуаční pásmo pohybu kurzu.

1.2.1 Euro jako světová měna

Euro je po americkém dolaru druhou nejvýznamnější světovou měnou. Dolar je nejen světovou rezervní měnou, ale i nejpoužívanějším oběživem na světě. Kromě území Spojených států se používá například v Ekvádoru, Mikronésii či na Marshallových ostrovech. V mnoha dalších státech slouží jako bankovní rezerva. Své postavení si dolar vydobyl po druhé světové válce, kdy s přijetím Brettonwoodského systému byly všechny měny fixovány na dolar, jak je popsáno výše. Po jeho definitivním rozpadu a zrušení formální povinnosti udržovat fixní měnový kurz k dolaru jeho role začala pomalu oslabovat. Dodnes ho lze ovšem hledat i přes odpor některých států² na pozici světové jedničky.

Silným mezinárodním postavením se může pyšnit jen měna, která splňuje určité podmínky. Tyto podmínky uvádí Lacina a kol. v Měnové integraci: Náklady a přínosy členství v měnové unii (2007, s. 464 – 468). Jednou ze základních podmínek je velikost a síla dané ekonomiky. Velikost a síla země činí její hospodářství odolnější vůči tzv. vnějším hospodářským „otřesům“, tj. náhlým ekonomickým změnám, které narušují jednotlivá národní hospodářství, např. růst světových cen ropy nebo neklid na celosvětových měnových trzích. Díky velikosti a síle jsou tyto trhy schopnější lépe absorbovat takovéto vnější otřesy. Měny velkých a silných ekonomik, které jsou navíc silně propojené

² Např. Íránu, Íráku, Venezuely nebo Číny

mezinárodním obchodem s ostatními zeměmi, bývají více žádané. Ovšem vzhledem k tomu, že obchod s měnami závisí spíše na spekulacích než přímo na mezinárodním pohybu zboží a služeb, tak jsou podle Laciny i měny malých, stabilních ekonomik, které nejsou příliš otevřené zahraničnímu obchodu, schopné vybudovat si určité světové postavení.

Dosavadní historie měny je jedním z nejdůležitějších faktorů rozhodujících o jejím postavení ve světě. Z funkce měny jako prostředku směny vyplývá, že čím více subjektů měnu používá, tím více z ní plyne užitku jejím vlastníkům. Pro uživatele této měny je optimální, pokud existuje pouze jedna světová měna, popřípadě více světových měn, které jsou dokonalými substituty s nulovými transakčními náklady. Po měně, která je v určitém okamžiku měnou světovou, je nejvyšší poptávka a je nejvíce akceptovatelná ostatními uživateli. S jednotnou měnou je podnikání nákladově efektivnější a méně riskantní, nevznikají dodatečné náklady a rizika z důvodu potřeby peníze směňovat, obchodní operace se stávají průhlednější.

Dále je tu podle Laciny a kol. podmínka stabilní měny a dostatečná důvěra v její budoucí stabilitu, což ovlivňuje ochotu soukromých i veřejných subjektů k její držbě i držbě aktiv v euru denominovaných. Investoři budou raději držet měnu země s nízkou mírou inflace a stabilním měnovým kurzem, protože se za ní skrývá nižší riziko znehodnocení. Vzhledem k narůstajícímu objemu finančních toků a spekulací s měnami, které převyšují mezinárodní pohyb zboží a služeb, je pro měnu, která se chce celosvětově prosadit, velmi důležité mít dostatečně široký, hluboký a otevřený domácí finanční trh, což ovlivňuje atraktivitu pro investory a předurčuje také možné užití domácí měny při vypořádání mezinárodních transakcí.

Jednotná měna euro by tedy měla přinášet nové klady a příležitosti vyplývající z integrace a rozsahu hospodářství eurozóny a zajišťovat tak větší efektivnost jednotného trhu. Euro je nedílnou součástí struktur EU a hlavním mechanismem sloužícím ke zvyšování přínosů plynoucích z jednotného trhu a vzájemného obchodu. Postavení eura jako globální měny pro eurozónu by mělo posilovat vliv EU ve světě a pohledu na eurozónu jako na jeden celek. Pokud si jedna z měn vybuduje světové postavení, nemusí o něj přijít jen pomalým a zdoluhavým procesem ale i náhlým šokem, jehož příčinou může být právě ztráta stability

měny vedoucí ke ztrátě důvěry v tuto měnu. Podle současných pravidel a smluv Evropské unie stát nemůže opustit eurozónu a zůstat členem Evropské unie. Přesto se v souvislosti s dluhovou krizí diskutuje o bankrotu Řecka a jeho vyloučení z eurozóny, který by mohl být následován státy jako Portugalsko, Španělsko či Itálie, a dochází ke spekulacím o výstupu Německa z eurozóny. V současné době je tedy aktuální otázka reálné existence jednotné evropské měny z dlouhodobého hlediska.

1.2.2 Eurobankovky a euromince

Od 1. ledna 2002 se eurové bankovky a mince staly platidlem pro více jak 300 milionů obyvatel 12 států Evropské unie. Od té doby se k těmto státům přidalo Slovinsko, Kypr, Malta, Slovensko a Estonsko. Podobě eura byly věnovány roky plánování a příprav. Výsledkem bylo 7 bankovek a 8 mincí, které mají přesně stanovené parametry (rozměr, hmotnost, barvu, tvar, materiál). Bankovky mají shodný vzhled, ale mince mají společnou pouze lící stranu, rubová strana je v kompetenci členských států. Ukázky eurobankovek obsahuje příloha 1, ukázky euromincí jsou umístěny v příloze 2.

Bankovky jsou emitovány v hodnotách 5, 10, 20, 50, 100, 200 a 500 eur, odlišují se velikostí a barvou. Bankovky obsahují různé bezpečnostní prvky, např. vodoznak, bezpečnostní proužek a hologram. Podoba eurobankovek vzešla z celoevropské soutěže, z níž byl v roce 1996 vybrán návrh Roberta Kaliny z Rakouské národní banky, který si zvolil téma „Historická období a architektonické slohy“. Od vzhledu všech bankovek bylo požadováno, aby nepopíraly ideu evropanství. Nesměly obsahovat žádné národní prvky, jako například tváře významných osobností evropských dějin nebo konkrétní památky. Na přední straně se nachází okenní kružby a portály symbolizující evropského ducha otevřenosti. Na rubové straně jsou zobrazeny mosty, které mají představovat spojení mezi evropskými národy a také spojení mezi Evropou a zbytkem světa. Vedle motivu evropské vlajky jsou na bankovkách rovněž uvedeny iniciály ECB v pěti jazykových verzích (BCE, ECB, EZB, EKT, EKP), název „EURO“ v latinské a řecké abecedě, mapa Evropy, podpis prezidenta ECB a značka © označující ochranu autorských práv (Zavedení eura v České republice [online], 2010).

Všechny euromince mají jednu stranu společnou (evropskou), kde je zobrazena Evropa a hodnota mince (1 eurocent, 2 eurocenty, 5 eurocentů, 10 eurocentů, 20 eurocentů, 50 eurocentů, 1 euro a 2 eura) a druhou stranu národní. Národní motiv může být stejný na všech osmi mincích, ale může být i jiný pro každou nominální hodnotu mince. Členský stát by se měl řídit doporučeními ohledně vzhledu národních stran, které byly vydány Evropskou komisí v roce 2005. Mince se od sebe liší velikostí, hmotností, provedením hrany, použitým materiálem, barvou a motivem. Nehledě na národní stranu, euromincemi lze platit ve všech členských zemích eurozóny. Výroba a vydávání euromincí, na rozdíl od bankovek, spadá do působnosti jednotlivých zemí, nikoli ECB. Měnový příjem z vydávání euromincí zůstává členským státům (Zavedení eura v České republice [online], 2010).

1.3 Evropská centrální banka, Evropský systém centrálních bank a Eurosystem

Vytvoření hospodářské a měnové unie bylo v roce 1998 doprovázeno založením Evropského systému centrálních bank (dále ESCB), který se skládá z Evropské centrální banky a národních centrálních bank členských států unie. V rámci společné měnové politiky je společná měnová politika řízena nadnárodním orgánem, Evropskou centrální bankou, která spolupracuje s centrálními bankami všech států unie. Zatímco ESCB se skládá z ECB a z centrálních bank zemí, které euro nepřijaly, Eurosystem je tvořen ECB společně s centrálními bankami států eurozóny. ESCB a Eurosystem vedle sebe budou koexistovat tak dlouho, dokud budou určité členské země stát mimo eurozónu. Národní centrální banky těch členských států EU, které se neúčastní rozhodovacího procesu v rámci ESCB týkajícího se jednotné měnové politiky eurozóny, pokračují v uskutečňování vlastní národní měnové politiky. Jednotlivé země přijetím společné měny převádějí působnost měnové politiky národní centrální banky na ECB a přichází tak o svou měnovou suverenitu, což je jedním z hlavních argumentů euroskeptiků proti přijetí eura u nás, o to více vystupňovaném v období krize.

Předchůdcem ECB byl Evropský měnový institut, který v červnu roku 1998 svou činnost ukončil s nástupem ECB. Sídlem ECB je Frankfurt nad Mohanem. ECB je nezávislým právním subjektem, který zajišťuje plnění úkolů ESCB, ať už vlastní činností nebo

prostřednictvím národních centrálních bank. Zajišťuje tedy hlavně cenovou stabilitu (tj. snaží se udržet inflaci na nízké úrovni), zajišťuje řádný dohled nad finančními trhy a institucemi a udržuje tak stabilitu finančního systému. ECB tedy spolupracuje se všemi centrálními bankami všech 27 členských států, stanovuje hlavní úrokové sazby eurozóny a kontroluje množství peněz v oběhu. Dále spravuje devizové rezervy eurozóny a nakupuje nebo prodává měny za účelem udržení stability směnných kurzů. ECB také napomáhá orgánům členských států v náležitém dohledu nad finančními trhy a institucemi a pomáhá bezproblémovému fungování platebního styku. ECB povoluje centrálním bankám v zemích eurozóny vydávat eurobankovky a sleduje vývoj cen a možná rizika, která by mohla ohrozit cenovou stabilitu (Tuleja, Nezval a Majerová, 2007, s. 173).

Řídícími orgány ECB je spravován celý ESCB: Radou guvernérů, Výkonným výborem a Generální radou. Měnovou politiku eurozóny určuje Rada guvernérů, která také stanoví úrokové sazby, za něž mohou komerční banky získat peníze z centrální banky. Na každodenní provoz banky dohlíží Výkonný výbor, ve kterém by měli být pouze lidé, kteří mají určité profesionální zkušenosti v měnových nebo bankovních záležitostech, aby byli schopni provádět měnovou politiku v souladu s Radou guvernérů ECB. Generální rada přispívá k poradní a koordinační činnosti ECB a pomáhá novým zemím při jejich přípravě na vstup do eurozóny. Prezidentem Generální rady je od listopadu roku 2011 Ital Mario Draghi.

1.4 Maastrichtská konvergenční kritéria

Ke kontrole, zda jsou vytvořeny předpoklady přechodu k závěrečné etapě měnové unie, byla v Maastrichtské smlouvě stanovena tzv. kritéria konvergence. V dobách příprav smlouvy se makroekonomická situace v jednotlivých zemích velmi lišila. Hlavně Německo požadovalo, aby vstup do měnové unie nebyl automatický, protože se obávalo, že některé země nejsou na tento krok připraveny. Dobře si uvědomovalo hlavně problém členství zemí s rozdílnou inflací. Myšlenka společné měny a tudíž i jednotné měnové politiky tedy nutně potřebovala i opatření v oblasti hospodářské a fiskální politiky a její koordinace. Proto byla stanovena určitá kritéria, která musely členské státy EU plnit, aby mohly přijmout jednotnou měnu euro. To, jakým způsobem jsou koordinovány rozpočtové

politiky členských zemí Evropské unie po vytvoření měnové unie, upravuje Pakt stability a růstu. Plnění konvergenčních kritérií mělo přispívat k tvorbě stabilního ekonomického prostředí, které vytváří vhodné podmínky pro dlouhodobý hospodářský růst. Dnes se však již ukazuje, že maastrichtská konvergenční kritéria jsou velmi problematickou oblastí.

Zasedání Evropské rady v roce 1998 stanovilo, že 11 členských zemí splnilo podmínky pro přijetí jednotné měny euro. Vstup do třetí fáze měnové unie se netýkal Spojeného království, Dánska, Švédska a Řecka. Zatímco Řecko nemohlo vstoupit z důvodu neplnění konvergenčních kritérií a mohlo vstoupit až o rok později, Spojené Království a Dánsko měly sjednány výjimky. Švédsku nebyl vstup do třetí fáze měnové unie umožněn hlavně vzhledem k jeho neúčasti v systému ERM II. Nové členské země jsou povinny provádět své hospodářské politiky takovým způsobem, aby směřovaly k dosažení „vysokého stupně konvergence“ a pravidelně předkládají plán postupu ekonomiky směrem k plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií. Tato kritéria můžeme rozdělit na rozpočtová a měnová. Rozpočtová kritéria stanoví maximální výši schodku státního rozpočtu a veřejného dluhu v poměru k HDP, měnová kritéria se týkají velikosti inflace, výše úrokových sazeb a stability měnového kurzu. Tato kritéria blíže definuje Baldwin a Wyplosz (2008, s. 399).

První kritérium se zabývá cenovou stabilitou. Pokud se chce země kvalifikovat pro členství v měnové unii, musí dosáhnout vysokého stupně cenové stability patrné z míry inflace, která se blíží míře inflace tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Stát, který usiluje o zavedení eura, tedy musí vykazovat dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, která nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu průměr tří nejnižších měř inflace dosažených členskými zeměmi EU.

Aby se zamezilo snahám o dočasné stlačování inflace, je tu další kritérium, a to kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. Uvádí se zde, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nesmí překračovat o více než 2 % úrokovou sazbu nejvýše tří členských států dosahujících nejnižší míry inflace. Úrokové sazby se měří na základě harmonizovaných dlouhodobých úrokových sazeb, které většinou odráží posouzení dlouhodobé inflace trhem. Pokud tedy chce členský stát EU

dosáhnout nízké dlouhodobé úrokové sazby, tak i finanční trhy musí být přesvědčeny, že míra inflace zůstane do budoucna nízká.

Podle Baldwina a Wyplosze (2008, s. 399) se určitá pojistka stálosti cenové stability skrývá i za třetím kritériem týkajícího se členství v Evropském měnovém systému. Členský stát musí nejméně po dobu posledních dvou let před šetřením dodržovat flukтуаční rozpětí stanovené mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům, zvláště pak byl v tomto období z vlastního podnětu devalvován vůči měně kteréhokoli jiného členského státu. Základní myšlenkou tohoto kritéria tedy je, že členský stát EU musí prokázat svou schopnost udržet svůj měnový kurz připoutaný k měnám svých budoucích partnerů v měnové unii. Členský stát EU tedy musí být členem ERM nejméně po dobu dvou let, bez devalvace své měny.

Čtvrté konvergenční kritérium se vztahuje k přípustnému rozpočtovému deficitu. Od členské země EU je požadován dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí, kdy veřejné rozpočty nevykazují schodek větší než 3 %. Tato procentní částka vyplývá opět z německého vlivu, neboť Německo dlouho uplatňovalo tzv. „zlaté pravidlo“, stanovující přijatelnost rozpočtových deficitů. Byly přijatelné jen pokud odpovídaly veřejným investičním výdajům, které jsou zdrojem hospodářského růstu, což vede zpět ke splacení půjček. Toto „zlaté pravidlo“ předpokládá, že veřejné investice dosahují výše přibližně 3 % HDP (Baldwin a Wyplosz, 2008, s. 399).

Nejen inflace může být dočasně uzpůsobena, aby prošla danými kritérii, ale i rozpočtové deficity mohou být upravovány do příznivější formy. Proto se mezi konvergenčními kritérii nachází stálejší ukazatel fiskální disciplíny, kritérium veřejného dluhu. V době, kdy byla Maastrichtská smlouva projednávána, byla průměrná úroveň dluhu 60 % HDP, proto byla jeho maximální úroveň ve smyslu konvergenčních kritérií stanovena ve stejné výši. Zároveň byla tato úroveň vnímána jako kompatibilní s 3% výší maximálních veřejných deficitů. Některé země ovšem tuto 60% hranici vysoce převyšovaly³, toto kritérium bylo tedy formulováno „měkčeji“. Bylo stanoveno, že země toto kritérium splňuje, pokud se

³ Belgie dosahovala dokonce dluhu ve výši 120 % vůči svému HDP

poměr veřejného dluhu k HDP dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k doporučené hodnotě (Baldwin a Wyplosz, 2008, s. 399).

Pakt stability a růstu zavazuje každou zemi i po vstupu do měnové unie nenarušovat stabilitu společné měny a neohrožovat ji společnou fiskální politikou. Tento pakt byl však některými členskými státy od začátku porušován a během globální a finanční krize tyto problémy ještě více eskalovaly. Podle vyhodnocení plnění Maastrichtských kritérií (ČNB, 2011, s. 22) plní fiskální kritéria v současné době pouze tři státy (Estonsko, Finsko a Lucembursko). V roce 2011 překračovalo jedenáct zemí kritérium rozpočtového deficitu (3 % HDP) a dvanáct členských zemí neplnilo kritérium dluhové (60 % HDP).

Kromě jejich nedůsledného plnění, měkké formulace ukazatele fiskální disciplíny či absenci účinných nástrojů vynucujících jejich plnění, bývá konvergenčním kritériím vytýkáno to, že sledují primárně nominální parametry, ale ignorují parametry reálné konvergence. Maastrichtská kritéria také neurčují nějaký optimální stav, ale uvádějí hodnoty vzniklé zprůměrováním nejlepších tří hodnot zemí, které eurozónu vytvořily. Splnění Maastrichtských kritérií tak samo o sobě určitě neznamená zajištění sladění ekonomik daných zemí znamenající v budoucnosti přínosy pro členskou zemi.

2. Analýza současného stavu eurozóny a jejích hlavních problémů

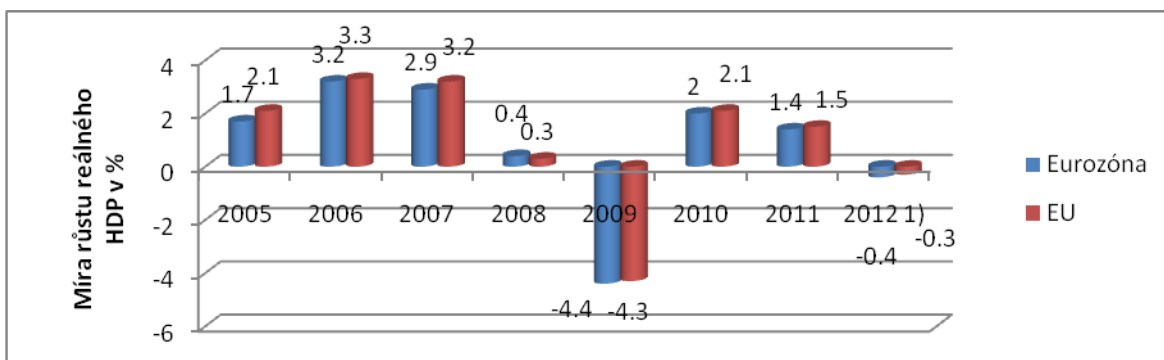
V poslední době přibývají diskuse o ekonomické soudržnosti zemí eurozóny a schopnosti jejich vzájemného fungování v rámci jednotné měnové unie. Hospodářská krize přinesla velký zlom v do té doby dalo by se říci hladkém fungování eura. V druhé polovině roku 2008 došlo v USA k úpadku velkého počtu bank a krize v bankovním sektoru se postupně přelila do dalších odvětví i dalších částí světa. V Evropě se dostaly na povrch dlouhodobě nakumulované nerovnováhy členských států eurozóny. Prvním členským státem eurozóny porušujícím Pakt stability a růstu bylo v roce 2010 Řecko, poté se do finančních potíží dostalo Portugalsko, následně se přidalo k žádosti o finanční pomoc Irsko. Problémy těchto zemí souvisí především s oblastí dluhopisů, důvěra v tyto dluhopisy navíc stále klesá. Řecko je stále vystaveno riziku restrukturalizace dluhu, což by ve skutečnosti znamenalo bankrot země. V červnu 2012 požádaly o finanční pomoc na rekapitalizaci bank Kypr a Španělsko.

Celosvětová hospodářská krize následovaná dluhovou krizí přinesla členským státům EU spoustu problémů, s kterými se nyní musí vypořádat. V posledních letech došlo k ještě výraznějšímu nárůstu rozdílů ekonomik členských států eurozóny. Na rozdílnost těchto ekonomik v rámci hlavních problémů spojených s krizí se práce zaměří v kapitole 2.1. Na největší současný problém eurozóny, udržitelnost veřejných financí, se zaměří kapitola 2.2. Z hlediska tlaků na zvýšení mezd je pro podniky důležitý vývoj inflace, kterým se zabývá kapitola 2.3. Evropská unie rychle reagovala na novou krizovou situaci přijetím různých opatření na snížení jejích dopadů, vlády jednotlivých zemí eurozóny zpřísnily svůj rozpočtový dohled, zavedly makroekonomická opatření a vytvořily záchranné mechanismy pro problematické země eurozóny. Tyto mechanismy jsou zmíněny v kapitole 2.4. Nakonec budou v kapitole 2.5 rozebrány důsledky krize na český podnikový sektor.

2.1 Pokles ekonomické výkonnosti a nezaměstnanost

Do zavedení eura rostly země, které přijaly společnou měnu euro a země, které si ponechaly národní měnu podobným tempem. Po zavedení eura však bylo možné pozorovat u zemí v eurozóně nižší tempo růstu než u zemí s národními měnami. Zavedení eura tak nepřineslo slibovaný hospodářský růst.

Práce se nyní zaměří na vývoj HDP v eurozóně během krize. Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2011 došlo k propadu ekonomiky eurozóny i EU poprvé od druhého čtvrtletí roku 2009, kdy vrcholila krize. V roce 2009 se ekonomika propadla oproti roku předešlému o 4,3 % v EU, v eurozóně potom o 4,4 %. Vývoj reálného HDP v posledních letech znázorňuje obrázek 2.

1) Odhad pro tento rok

Obrázek 2: Vývoj reálného HDP (Eurostat – vlastní zpracování, 2012)

Tento propad posledního čtvrtletí roku 2011 byl prvním náznakem toho, že evropská ekonomika začíná mířit do recese.⁴ V prvním čtvrtletí roku 2012 došlo ke stagnaci a v následujících třech měsících k poklesu HDP eurozóny o 0,2 %. Prognózy Evropské komise očekávají hospodářský pokles také ve třetím čtvrtletí. Celkový hospodářský pokles za rok 2012 předpokládá evropská komise ve výši 0,4 %. Vzhledem k letošnímu hospodářskému propadu se předpokládá příští rok jen minimální hospodářský růst ve výši 0,1 %.

⁴ Recese se definuje jako dvě a více čtvrtletí hospodářského poklesu za sebou.

Z tabulky je vidět, že v eurozóně jsou velké rozdíly v ekonomické výkonnosti zemí. Kromě Lucemburska, které dosahuje 271 %, jsou tu státy, které dosahují v roce 2011 téměř 130 % HDP EU a na straně druhé jsou tu země jako Estonsko, které nedosahují ani 75 % HDP průměru eurozóny. Mezi zeměmi eurozóny jsou tedy významné rozdíly v ekonomické vyspělosti.

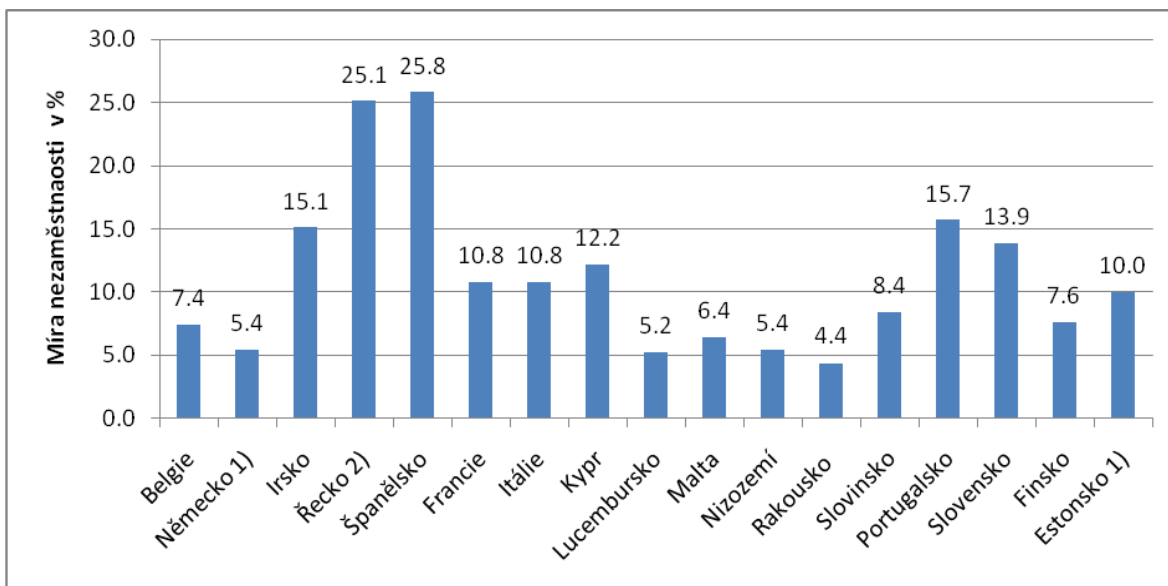
Tabulka 2: HDP na obyvatele (EU 27=100)

Stát	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Belgie	125	124	121	120	118	116	116	118	119	119
Estonsko	50	55	57	61	66	70	69	63	63	67
Finsko	115	113	116	114	114	117	119	114	113	114
Francie	116	111	110	110	108	108	107	109	108	108
Irsko	138	142	143	144	146	147	132	130	129	129
Itálie	112	111	107	105	104	104	104	104	101	100
Kypr	88	88	91	93	93	94	99	100	97	94
Malta	81	80	78	78	77	76	79	83	85	85
Německo	115	116	115	116	115	115	116	115	119	121
Nizozemí	133	129	129	131	131	132	134	132	131	131
Portugalsko	80	79	77	79	79	79	78	80	80	77
Rakousko	127	128	128	125	126	124	124	125	127	129
Řecko	90	93	94	91	92	90	93	94	87	79
Slovensko	54	55	57	60	63	68	73	73	73	73
Slovinsko	82	84	87	87	87	88	91	87	84	84
Španělsko	100	101	101	102	105	105	104	103	99	98
Lucembursko	240	247	252	254	270	274	263	255	267	271

Zdroj: Eurostat – vlastní zpracování, 2012

Dalším velkým problémem spojeným s hospodářskou krizí je vysoká míra nezaměstnanosti. Podle nejnovějších údajů Eurostatu dosahovala nezaměstnanost v září roku 2012 v zemích eurozóny 11,6 %, v Evropské unii potom 10,6 %. Ve srovnání se zářím loňského roku přitom hlavní ukazatel nezaměstnanosti výrazně vzrostl, ještě před rokem byla podle údajů Eurostatu míra nezaměstnanosti v eurozóně na 10,2 % a v EU na 9,8 %.

Nezaměstnanost je v jednotlivých státech eurozóny velmi odlišná. Nejnižší míra nezaměstnanosti v rámci eurozóny byla zaznamenána v Rakousku (4,4 %), Lucembursku (5,2 %), Německu a Nizozemí (5,4 %). Oproti tomu nejhorší situace byla v září roku 2012 ve Španělsku (25,8 %) a Řecku (25,1 %).

1) Použita poslední dostupná data ze srpna 2012

2) Použita poslední dostupná data z července 2012

Obrázek 3: Nezaměstnanost v eurozóně v září 2012 (Eurostat - vlastní úprava, 2012)

Rozdíly v nezaměstnanosti se v rámci jednotlivých zemí eurozóny velmi liší. Rozdíl mezi nejslabšími a nejsilnějšími ekonomikami převyšuje dokonce 20 %. Zatímco v zemích eurozóny je dlouhodobý trend nárůstu nezaměstnanosti, v České republice přetrvává v září roku 2012 již od března tohoto roku nezaměstnanost ve výši 6,8 %, což představuje šestou nejnižší úroveň v rámci celé EU.

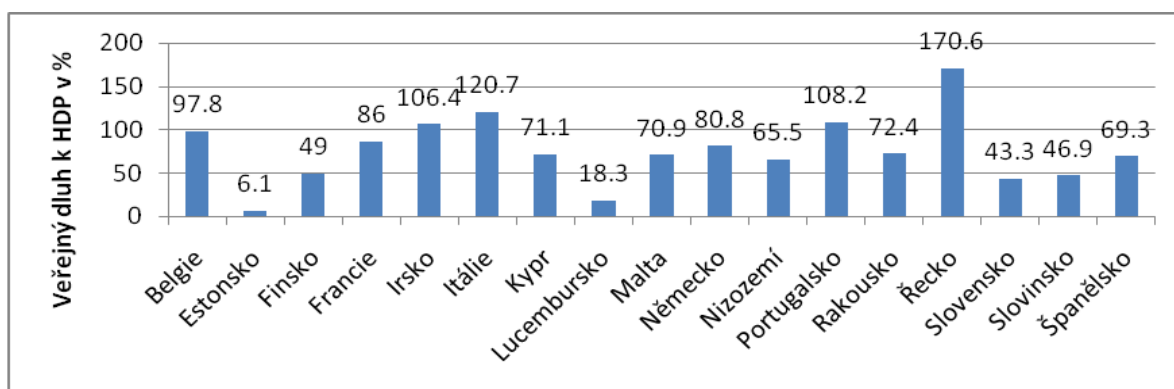
2.2 Udržitelnost veřejných financí eurozóny

Členské státy eurozóny se v Paktu o stabilitě a růstu zavázaly nepřekračovat vládní schodek nad 3% hranici HDP a vládní dluh nad hranici 60 % HDP. Většina zemí eurozóny ovšem není schopna více či méně tyto hranice dodržet. Vysoký veřejný dluh v některých státech propukl v roce 2009 v dluhovou krizi a vlády jednotlivých evropských zemí nyní musí hledat nové cesty, jak snížit své rozpočtové deficity a posílit důvěryhodnost země.

V oblasti vládních deficitů došlo ke zlepšení u zemí eurozóny oproti loňskému roku z -6,2 % na -4,1%. Všechny země eurozóny kromě Slovinska a Kypru si od roku 2010 polepšily. Přesto překračuje tříprocentní hranici 11 ze 17 členských států. Na vrcholu

žebříčku bylo Irsko (-13,4%), dále Řecko a Španělsko (-9,4 %). U Portugalska (-4,5%) a Itálie (-3,9%) nebyly tyto hodnoty tak markantní. Přebytek byl zaznamenán jen v Estonsku. Průměr vládního deficitu eurozóny za rok 2011 činí 4,1 %. Veřejný deficit ve Velké Británii činí pro rok 2011 -7,8 %, v Polsku 5 %, v Litvě a Rumunsku -5,5%. ČR se může srovnávat vládním deficitem pro rok 2011 (-3,3 %) se zeměmi pod průměrem eurozóny, tedy se Švédskem (0,4 %), Dánskem (-3,3 %) a Bulharskem (-2 %).

Jednotlivé státy si sice v loňském roce „utáhly opasky“, veřejný dluh eurozóny ovšem vzrostl na rekordních 87,3 % HDP. V roce 2011 přesáhlo čtrnáct zemí EU hranici 60 % veřejného dluhu v poměru k HDP, z toho je 12 ze zmíněných zemí členem eurozóny. Průměr dluhu nejvíce zvyšují problematické státy jako je Řecko (170,6 % HDP), Itálie (120,7 % HDP) a Portugalsko (108,1 %). Naopak nejlépe na tom bylo Estonsko (6,1 % HDP).

Obrázek 4: Veřejný dluh jednotlivých států eurozóny v roce 2011 (Eurostat – vlastní zpracování, 2012)

Tabulka 3 ukazuje vývoj veřejného dluhu eurozóny a zemí EU, které se rozhodly ponechat si národní měny. Zadlužení eurozóny je mnohem vyšší, než u většiny ostatních zemí EU. Dluh ČR činí v současné době něco přes 40 % HDP, při srovnání s dluhem eurozóny se ukazuje, že české veřejné finance jsou mnohem „zdravější“. Objem dluhů států eurozóny je obrovský a přináší s sebou velkou nejistotu do budoucna. Při vstupu ČR do předlužené eurozóny by tak musela na sebe ČR převzít část stávajícího „záchranného dluhu“.

Tabulka 3: Veřejný dluh v % k HDP

	2008	2009	2010	2011
Eurozóna	70.2	80	85.4	87.3
Bulharsko	13.7	14.6	16.2	16.3
Dánsko	33.4	40.6	42.9	46.6
Velká Británie	52.3	67.8	79.4	85
ČR	28.7	34.2	37.8	40.8
Maďarsko	73	79.8	81.8	81.4
Rumunsko	13.4	23.6	30.5	33.4
Švédsko	38	42.6	39.5	38.4
Litva	15.5	29.3	37.9	38.5
Lotyšsko	19.8	36.7	44.5	42.2
Polsko	47.1	50.9	54.8	56.4

Zdroj: Eurostat – vlastní zpracování, 2012

2.3 Vývoj inflace

Maastrichtské kritérium pro inflaci mělo zajistit konvergenci její míry v jednotlivých zemích eurozóny k průměru nejlepších tří výsledků těchto zemí. Státy eurozóny si dobře uvědomovaly, že rozdíly v inflaci přináší výrazné komplikace pro společnou měnovou politiku. Země s nižší inflací mohou být tlačeny do deflačního pásma a brzdí se tak jejich růst, naopak u zemí s vyšším potenciálem růstu může docházet prostřednictvím tlaků na zvyšování mezd ke snižování konkurenceschopnosti, což je jedním z potenciálních nákladů přijetí eura uvedeném v kapitole 5.4.

Přes všechny snahy o konvergenci se začaly míry inflace jednotlivých zemí krátce po zavedení společné měny rozcházet. V eurozóně se vytvořily dvě skupiny zemí, kdy jedna z nich dosahuje dlouhodobě vyšších výsledků než je průměr eurozóny, zatímco ta druhá

má inflaci trvale pod průměrem, což není výhodné ani pro jednu skupinu zemí. Právě společná měnová politika způsobila v některých zemích nárůst inflace.

V zemích plánujících vstup do eurozóny byla během čtyř let před zavedením eura průměrná inflace 1,7 %, zatímco v zemích u kterých k tomuto kroku později nedošlo, byla průměrná inflace 2,1 %, tedy o něco vyšší. Po zavedení eura byla ovšem u zemí eurozóny průměrná inflace 2,2 % a u zemí, které euro nezavedly 1,8 %. V těchto čtyřech letech navíc dopadala míra inflace na jednotlivé země velmi rozdílně. Zatímco v Irsku, Řecku, Portugalsku či Španělsku stoupla v těchto letech průměrná cenová hladina o 10 %, v Německu či Finsku to bylo o 5 %. Pokud by ČR zavedla v lednu 2002 euro, čekala by ji mnohem vyšší inflace, kdy by na konci roku 2006 byly ceny vyšší až o 30 %. (Pečinková et al., 2012, s. 224).

Vývoj inflace v ČR a v eurozóně v letech 2002 – 2011 je znázorněn v tabulce 4. Na první pohled zaráží extrémně vysoká míra inflace v roce 2008. Podle zprávy o inflaci vydané ČNB (2008, s. 28 – 29) leží její příčiny zejména ve vývoji světových cen energetických zdrojů a realizaci některých úsporných opatření na začátku roku 2008.⁵

Tabulka 4: Míra růstu inflace (v %)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Eurozóna	2.3	2.1	2.2	2.2	2.2	2.1	3.3	3	1.6	2.7
ČR	1.4	-0.1	2.6	1.6	2.1	3	6.3	0.6	1.2	2.1

Zdroj: Eurostat – vlastní zpracování, 2012

Z tabulky se ukazuje, že ČR je ekonomika s poměrně nízkou, ovšem víceméně rostoucí cenovou hladinou. V roce 2002 dosahovala ČR na 61 % průměru zemí eurozóny, v roce 2011 dosahuje cenová hladina na 78 % průměru zemí eurozóny. U cenové hladiny ČR je však stále ještě prostor pro její růst, vstupem do eurozóny by již nedocházelo ke zhodnocování koruny a došlo by tak k přelití cenové hladiny do výrazně vyšší inflace.

⁵ Zavedeny poplatky ve zdravotnictví, zvýšení DPH z 5% na 9 % atd.

2.4 Záchranné mechanismy eurozóny

Oproti době, kdy ČR vstupovala do EU a zavázala se přijmout euro, došlo k určitým změnám v základních pilířích fungování eurozóny. EU se vzhledem k finanční a hospodářské krizi musela uchýlit k mnoha nápravným opatřením za účelem stabilizace hospodářské situace některých zemí, posílení koordinace hospodářských politik či zlepšení udržitelnosti veřejných financí a posílení finanční stability. Mezi tyto nástroje patří roční cyklus Evropské komise s názvem „evropský semestr“, strategie Evropa 2020, kterou se zavázaly plnit všechny členské státy EU či Pakt euro plus, zaměřující se kromě jiného na posílení konkurenceschopnosti a zaměstnanosti. Z pohledu ČR je však nejdůležitější modifikace záchranných mechanismů na zabezpečení finanční stability eurozóny.

Na počátku roku 2010 finanční a ekonomická krize v EU vstoupila do dalšího stadia krize veřejného zadlužení některých zemí a bylo nutné přistoupit k určitým krokům pro zajištění finanční stability eurozóny a vytvoření určitého rámce pro pomoc těm zemím EU, které to budou potřebovat. V květnu 2010 byl schválen záchranný mechanismus o celkové kapacitě 750 mld. EUR zahrnující Evropský fond finanční stability (EFSF) ve výši 440 mld. EUR a Evropského mechanismu finanční stabilizace (EFSM) o objemu 60 mld. EUR. Tyto fondy byly doplněny závazkem Mezinárodního měnového fondu o poskytnutí financování až do výše 50 % příspěvku EU. Záchranných mechanismů zatím využilo Irsko, Řecko a Portugalsko. Česká republika není členem eurozóny, nemusí se tedy žádným způsobem podílet na EFSF. Naopak za půjčky z EFSM se musí zaručit všechny členské země EU, například za půjčku Portugalsku se ČR musela zaručit 7,7 miliardami korun (Česká národní banka [online], 2012).

EFSF a EFSM jsou pouze dočasnými nástroji, které budou v roce 2013 nahrazeny trvalým Evropským mechanismem stability (ESM). ESM bude operovat s kapitálem 700 miliard eur, členské země eurozóny do něj vloží 80 mld. eur v hotovosti, 620 mld. eur pak zajistí ve formě disponibilního kapitálu. Tento fond by měl být aktivován v případě, že to bude nutné k zajištění stability eurozóny jako celku. ČR není povinna ani vyzývána k účasti na ESM, pokud však ČR vstoupí v budoucnu do eurozóny, stane se také účastníkem ESM a jeho spolufinancujícím subjektem. Podle současných odhadů by bylo nutné během pěti let od vstupu do ESM dodat kapitál ve výši cca 32 mld. Kč, přičemž v dalších letech by

konečný závazek České republiky dosáhl až cca 350 mld. korun (Česká národní banka [online], 2012).

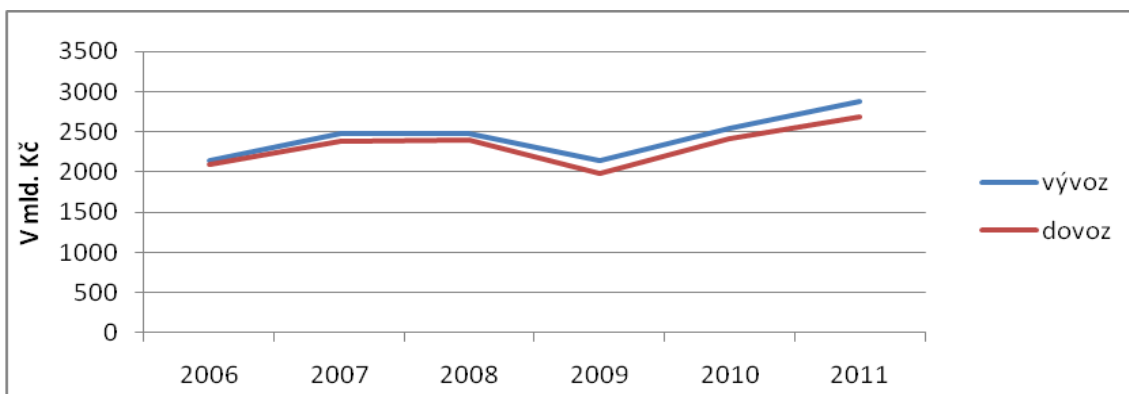
Řešení problematických oblastí hospodářsko-politického uspořádání v eurozóně by mělo vést ke zvýšení ekonomické výkonnosti a zlepšení fungování eurozóny. Přijímaná opatření s sebou na druhou stranu nesou značný nárůst nejen finančních nákladů, ale i nákladů organizačních, v rámci EU i v rámci národní úrovně. Přínosy přijatých nápravných opatření nelze hodnotit okamžitě, ale až s určitým odstupem.

2.5 Dopady krize na podnikový sektor

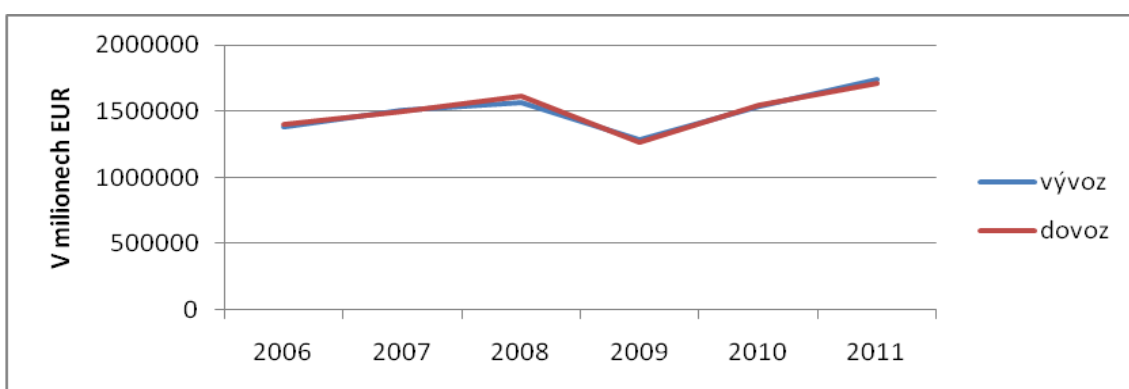
Český podnikový sektor je vysoce citlivý na propad zahraniční poptávky, globální finanční krize tak dopadala na českou ekonomiku především prostřednictvím sektoru exportujících podniků. České podniky se však nemusely vypořádat nejen se sníženými příjmy vzhledem k problémům s odbytem výrobků a určitou úvěrovou strnulostí, ale vzhledem k národní měně se musely potýkat i se značně rozkolísaným měnovým kurzem.

V roce 2008 došlo po dlouhé době k poklesu přebytku obchodní bilance. V roce 2008 české vývozy přestaly růst, a v roce 2009 dokonce výrazně poklesly. V roce 2008 došlo společně s mírným poklesem vývozu k lehkému růstu dovozu. Propad v bilanci zahraničního obchodu lze spojit s dopady posilování koruny z roku 2007 a začátku roku 2008, který je rozebrán dále v této kapitole a také lze tento propad spojit s poklesem poptávky hlavně z Německa. Přestože vývozy zaznamenaly v roce 2009 výrazný propad, došlo k zlepšení obchodní bilance, vzhledem ke značnému snížení dovozů plynoucího ze snížení spotřeby krizí poznamenané české ekonomiky.

Dalo by se říci, že vývoj českého zahraničního obchodu kopíroval vývoj v ostatních evropských ekonomikách, s růstem jejich poptávky tak došlo v roce 2010 k oživení i u nás. České podniky tak podle ČNB (2011, s. 33 – 35) díky zvýšení poptávky v roce 2010 a také snižování počtu zaměstnanců byly schopny mírně zvýšit ziskovost, která ovšem nedosahovala předkrizové úrovně. Podobný trend vývoje zahraničního obchodu ČR se zeměmi eurozóny lze pozorovat z obrázků 5 a 6. Určitý vliv na oživení zahraničního obchodu ČR ovšem také mělo oživení obchodních toků v roce 2010 obchodováním se třetími zeměmi.

Obrázek 5: Zahraniční obchod ČR (ČSÚ – vlastní zpracování, 2012)

Obrázek 6: Zahraniční obchod eurozóny (Eurostat – vlastní zpracování, 2012)

Volatilita kurzu české koruny vůči euru byla během krize velmi vysoká. V polovině roku 2008 dosáhl kurz koruny vůči euru téměř 23 korun za euro, poté ovšem s drobnými výkyvy postupně euro klesalo, až se dostalo na úroveň 29, 47 korun za euro. Na začátku roku 2009 tedy byla koruna oproti létu roku 2008 oslabená o více než 25 %. Takováto extrémně vysoká volatilita kurzu během několika měsíců tedy přináší do podnikatelského sektoru obrovskou nejistotu.

Obrázek 7: Vývoj kurzu EUR/CZK (kurzy [online], 2012)

Krise tak přinesla spíše zvýšenou volatilitu kurzu, než dlouhodobé oslabení české koruny, které by mohlo ulevit exportérům při propadu poptávky. V důsledku toho podniky v období krize doplatily na existenci národní měny. Naopak finanční sektor z takovéto situace mohl těžit a vydělávat na podnicích, snažících se proti výkyvům kurzu řádně zajistit. Krize jasně prokázala citlivost domácí ekonomiky na vývoj v zahraničí.

Důležitou roli během krize sehrála podpora exportu ze strany vlády. Pro opatření zaměřená na eliminaci či zmírnění rizik exportu byly využity hlavně společnosti vlastněné státem, resp. společnosti, ve kterých má stát majoritu. Česká vláda se zaměřila hlavně na Českou exportní banku (ČEB) a Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s. (EGAP), u kterých došlo k navýšení kapitálu. Tyto instituce tak mohly vyjít více vstříc exportérům a uspokojit vyšší poptávku po financování vývozu a pojištění v období značné turbulence kurzů. Podle Gajduškové a Krčála (2011, s. 85) vedla tato opatření k rozsáhlejšímu poskytování podpory exportu, ať už co do poskytované výše či do různorodosti příjemců podpory a umožnila tak českým firmám snadněji se uchytit na zahraničních trzích, což bylo během krize obtížnější. Díky orientaci služeb těchto institucí zejména na rizikovější teritoria, se tak mohli čeští exportéři vyvážet na nové trhy, které byly krizí postiženy méně než náš

tradiční obchodní partner EU. Gajdušková a Krčál také zmiňují nástroje makroekonomické politiky, kdy ČNB během krize snižovala úrokové míry, a ovlivňovala tak měnový kurz i náklady na půjčení peněz a celkově tak působila na domácí poptávku a ekonomickou aktivitu firem.

3. Český podnikový sektor s ohledem na zavedení eura

Česká republika se řadí mezi malé a velmi otevřené ekonomiky, což je dáno především malou velikostí jejího vnitřního trhu ve srovnání s jejími produkčními kapacitami. V kombinaci s vysokou ekonomickou provázaností s evropskými ekonomikami tak české hospodářství vytváří kladné předpoklady pro přínosy z eliminace transakčních nákladů a omezení kurzového rizika. Teritoriální struktura zahraničního obchodu je již dlouhodobě charakterizována orientací na země s vyspělou ekonomikou. Absolutně největším obchodním partnerem ČR je již dlouhodobě EU, která otevřela pro české exportéry v roce 2004 obrovský prostor. Ve srovnání s eurozónou si ovšem podle ČNB (2011, s. 8) ekonomika ČR zachovává z hlediska tvorby produktu určitou odlišnost v podobě vyššího podílu průmyslu a menšího podílu služeb, zejména finančního zprostředkování. Zdrojem této odlišnosti může být vyšší podíl automobilového průmyslu na celkové produkci ČR.

Uskutečňování podnikatelských aktivit ve více měnách vede k riziku možných negativních dopadů na české podniky při nevýhodné změně měnového kurzu. Typickým příkladem je nákup zboží či služeb, kdy je cena sjednaná a vyjádřená v EUR a k zaplacení dochází až po delší době. Při apreciaci koruny má částka v EUR nižší hodnotu v Kč než byla hodnota původní, což je nepříjemné pro českého vývozce, který bude inkasovat menší částku. Naopak pro tuzemského dovozce bude tato situace výhodná. Při depreciační koruny bude tato situace opačná. Při zhodnocení koruny vůči euru by tak cena výrobku v EUR měla být vyšší. Pokud ji vývozce opravdu zvýší, zachová ziskovost prodeje, ovšem výrobek se stane z pohledu zahraničních odběratelů dražší, a proto dojde k poklesu objemu prodejů. Pokud se vývozce rozhodne zachovat cenu a tím i objem prodeje, přijde o část zisku plynoucí z výrobku.

Posilování národní měny má tedy negativní dopady na firmy zabývající se exportem. Naopak dovozci při posilování měny zaznamenávají pozitivní vlivy vzhledem k relativnímu snížení cen dovážených surovin při přepočtu na Kč. Čeští podnikatelé jsou

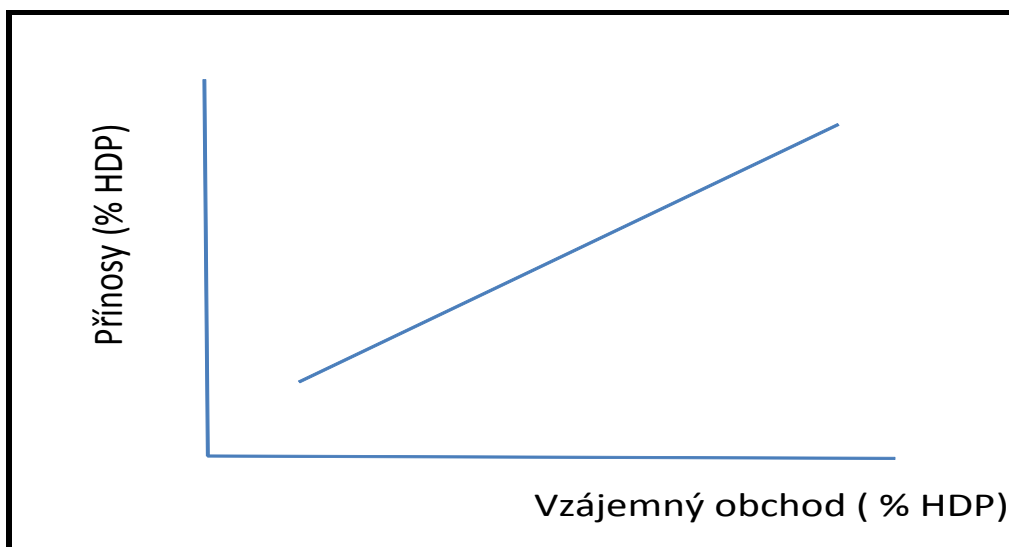
vystavení riziku změn kurzu nejen při obchodních operacích, ale zároveň je tu i riziko spojené se změnou hodnoty aktiv a pasiv českých podniků vyjádřených v EUR. Změna měnového kurzu tak může vést k růstu nebo poklesu majetku podniku.

Mezi českými podnikateli se velmi diskutuje o otázce zavedení eura. Mezi představiteli českých podniků se dovolávají zavedení eura hlavně manažeři velkých podniků orientujících se na export. Většina těchto podniků by i přes dnešní nelehkou situaci v eurozóně přijetí eura uvítala. Malé a střední podniky jsou v otázce zavedení eura rozpolcenější. Ještě v roce 2007 podle ankety unie malých a středních podniků provedené ve spolupráci s Hospodářskou komorou ČR požadovalo euro 75 % dotázaných firem. Firmy, které byly naopak proti, se většinou obávaly zvýšení cen vstupů importů. Zajímavé je, že 80 % podniků vyjádřilo obavy z vysoké inflace, která by tlačila mzdy nahoru, přesto byla proti zavedení eura pouze čtvrtina dotázaných.

Debaty o přijetí eura samozřejmě ovlivnily dopady celosvětové krize. V roce 2008 a 2009 mohly být slyšet z řad podnikatelů stále spíše hlasy volající po zavedení jednotné měny, v roce 2010 však přinesla Asociace malých a středních podniků a živnostníků průzkum, ukazující, že v souvislosti s řeckou dluhovou krizí výrazně klesá podpora eura mezi malými a středními podniky, které se vyjádřily pro zavedení eura pouze dvacetiprocentní menšinou. Většina malých a středních podniků se odmítá podílet na záchraně zadlužených zemí. Oproti tomu na Slovensku si podle průzkumu Podnikatelské aliance Slovenska provedeném v roce 2011 údajně čtyři pětiny podniků i v dnešní době pochvalují zavedení eura navzdory současným problémům. Slovensko je velmi orientované na vývoz a tamní firmy si tak pomohly hlavně v oblasti transakčních administrativních nákladů a zlepšily vyhlídky na růst zahraničního obchodu.

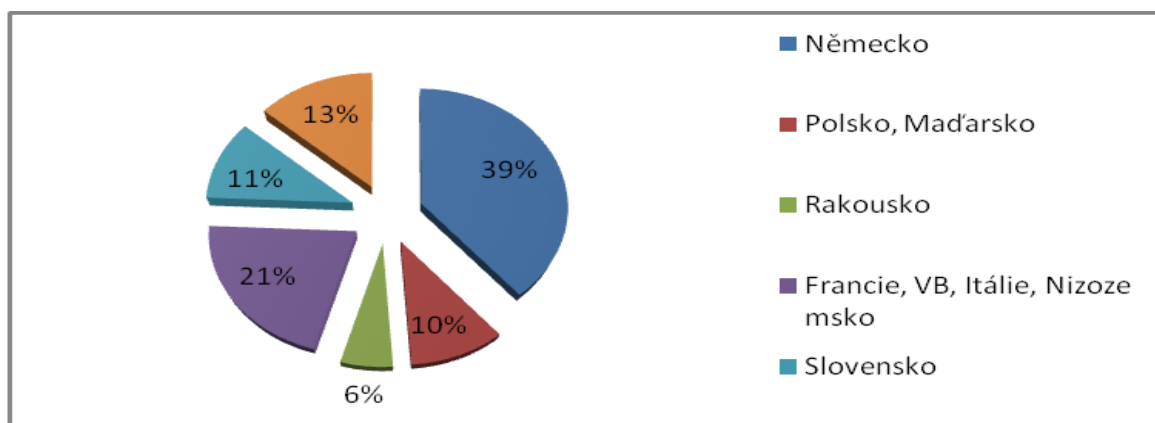
3.1 Otevřenost české ekonomiky a obchod ČR v rámci EU

Klíčové faktory, které se týkají přínosů podnikatelského sektoru z hlediska jednotné měny v České republice, jsou vysoká míra otevřenosti české ekonomiky a vysoká obchodní provázanost s evropskými ekonomikami. S rostoucí otevřeností ekonomik dochází k růstu přínosů zavedení jednotné měny, jak zachycuje obrázek 8. Vysoká otevřenost české ekonomiky je tak významným faktorem ovlivňujícím vzájemnou obchodní výměnu.

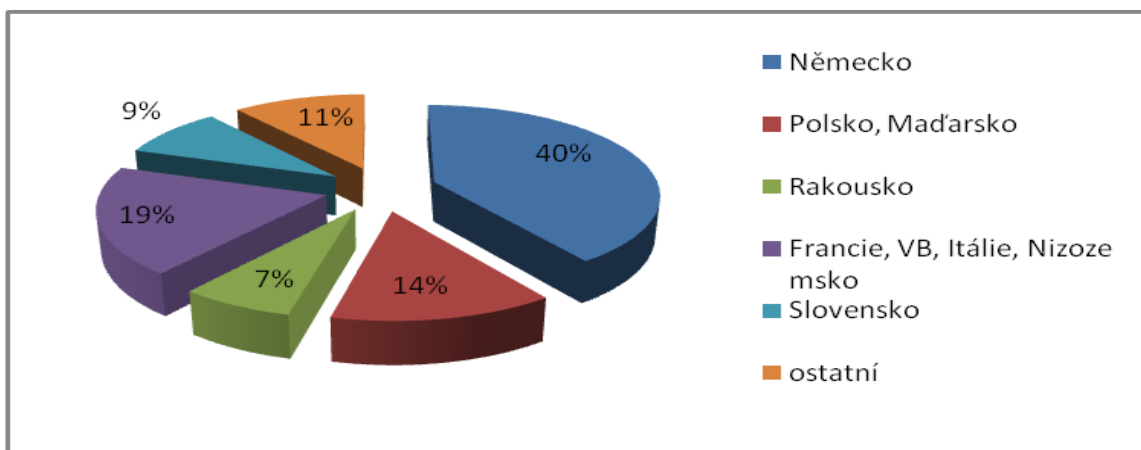

Obrázek 8: Vztah mezi přínosy spojenými s členstvím v měnové unii a otevřeností ekonomiky vzhledem k ostatním členům měnové unie (Lacina et al., 2007, s. 97)

Zahraničním obchodem se v roce 2011 podle údajů Czechtrade (2011, s. 51) zabývalo celkem 54 960 firem. V porovnání s předchozím rokem se jejich počet zvýšil o 9 064 firem, tj. o 19,7%. Obrat zahraničního obchodu v běžných cenách dosáhl v roce 2011 výše 5 547,2 mld. Kč, čímž se meziročně zvýšil o 12,2 %. Obrat se zeměmi EU tvořil více než 73 %, do EU putovalo 83 % celkového českého vývozu a bylo z ní realizováno téměř 64 % celkového dovozu. Teritoriální strukturu zahraničního obchodu ČR v rámci EU ukazuje obrázek 9 a 10.

Obrázek 9: Teritoriální struktura vývozu ČR do EU v roce 2011 (Czechtrade – vlastní zpracování, 2012, s. 54)

Obrázek 10: Teritoriální struktura zahraničního dovozu ČR ze zemí EU v roce 2011 (Czechtrade, 2012, s. 54)

Nejvíce se zahraniční obchod České republiky v rámci EU podle údajů Czechtrade (2012, s. 52) zaměřuje na sousední země. Česká republika v roce 2011 vyvezla do sousedních zemí 51,9 % z celkového vývozu do zemí EU, podíl dovozu ze sousedních zemí EU byl na celkovém dovozu ze zemí EU ve výši 41,2%. V roce 2011 dosáhla Česká republika se sousedními zeměmi obrátu 46,8%. Mezi těmito zeměmi již tradičně dominuje Německo, na které připadlo v roce 2011 39,3 % obrátu zahraničního obchodu v rámci EU. Na druhém místě bylo Slovensko s 10 % a podstatnější účast na obrátu s členskými zeměmi EU mělo také Polsko s 8,7 %. Členské země: Dánsko, Finsko, Řecko, Portugalsko, Irsko a Lucembursko vykázaly souhrnný podíl na českém obrátu se zeměmi EU 3,1 %. Velmi nízký podíl na obrátu byl také registrován se Slovinskem, Bulharskem, Litvou, Estonskem, Lotyšskem, Kypru a Maltou.

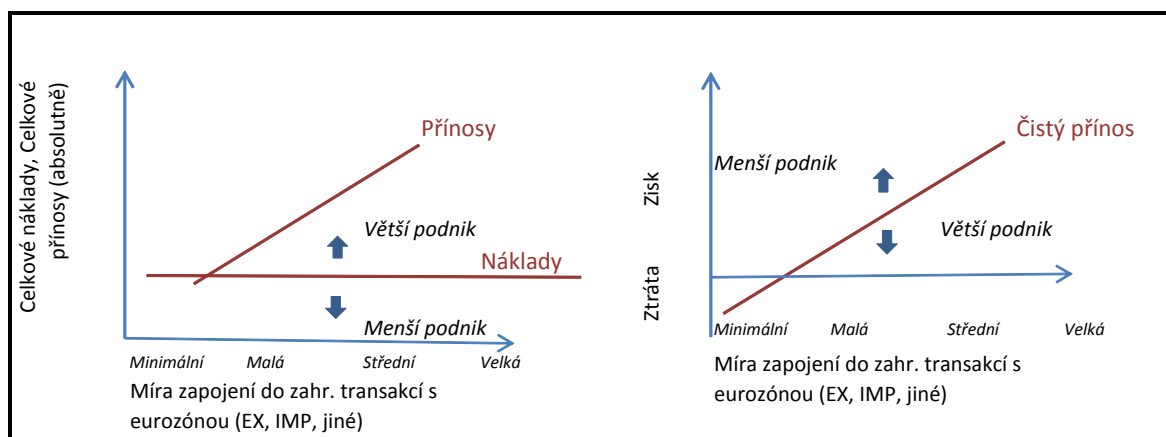
Co se týče zboží struktury zahraničního obchodu ČR v rámci EU v roce 2011, jak vývozu (53,4 %), tak dovozu (37,3 %) vévodil obchod se stroji a dopravními prostředky. Silniční vozidla se na velikosti vývozu této kategorie podílely více než 17 %. Na dalších příčkách bylo průmyslové zboží a různé hotové výrobky (Czechtrade [online], 2012, s. 55). Podrobná zboží struktura zahraničního obchodu i v porovnání s loňským rokem je uvedena v příloze 3.

ČR z obchodu se zeměmi Evropské unie v roce 2011 vykázala jak aktiva, tak pasiva, v souhrnu vyšlo kladné saldo obchodní bilance v rozsahu 672 520 mil. Kč při meziročním

zvýšení o 74 064 mil. Kč. Velká provázanost se zeměmi EU bohužel kromě celé řady kladů přináší i určitá rizika v oblasti hospodářského útlumu v ekonomicky rozhodujících členských státech unie. Podíl eurových obchodů na celkovém zahraničním obchodě je, jak je vidět, velmi význačný. V souvislosti s přechodem na jednotnou měnu euro, se tedy dá předpokládat vysoký pozitivní vliv na české podniky, obzvláště v oblasti kurzového rizika a eliminace transakčních nákladů.

3.2 Faktory ovlivňující přínosy a náklady ze společné měny pro určitý podnik

Každý podnik je jiný, a proto se také velikost potenciálních přínosů či nákladů ze zavedení společné měny projeví u každého podniku v jiné míře. Bude tedy také záležet na určitých specifikách konkrétního podniku, které určí, jak se u něj přijetí eura projeví. Nejdůležitějšími faktory jsou míra zapojení do zahraničních transakcí s eurozónou a velikost podniku. Tuto závislost ukazuje obrázek 11.

Obrázek 11: Závislost přínosů a nákladů podniků na míře zapojení do zahraničních transakcí a na velikosti podniku (Lacina et al. [online], 2007, s. 64)

V levé části obrázku je vidět přímá závislost mezi mírou zapojení do transakcí s eurozónou a celkových přínosech. Přínosy zobrazují součet všech přínosů, kterých podniky dosáhnou v jednotlivých letech. Křivka nákladů je nezávislá na stupni zapojení podniků do transakcí s eurozónou, je proto vodorovná. Aby čistý přínos zavedení eura byl pozitivní, větší

podniky budou muset dosahovat větší míry zapojení do transakcí s eurozónou (Lacina et al. [online], 2007, s. 64).

Pravý obrázek zobrazuje souhrnnou situaci čistého přínosu ze zavedení eura na velikosti podniku a stupni zapojení do zahraničních transakcí. Obrázek ukazuje, že je potřeba určitá minimální míra zapojení podniku do transakcí s eurozónou, aby bylo dosaženo vzhledem k jeho velikosti pozitivního dopadu zavedení eura (Lacina et al. [online], 2007, s. 64).

Významnou roli v české ekonomice hrají **malé a střední podniky**⁶, jejichž postavení v mezinárodním obchodě bylo od roku 2007 do roku 2011 plynule posilováno, jak znázorňuje tabulka 5.

Tabulka 5: Postavení malých a středních podniků v zahraničním obchodě ČR za léta 2007 – 2011

Malé a střední podniky	2007	2008	2009	2010	2011 ¹⁾
Podíl na celkovém vývozu (v %)	45,4	46,4	51,1	51,4	51,5
Meziroční index	-	101,9	95,2	119,3	113
Podíl na celkovém dovozu (v %)	54,5	56,3	57,6	65,2	56,6
Meziroční index	-	104,0	84,5	118,6	111,4

1) Údaje za rok 2011 jsou předběžné

Zdroj: Zahraniční obchod ČR za rok 2011, Czechtrade [online], s. 50

Objem jejich vývozu podle předběžných údajů Czechtrade (2012, s. 7) v roce 2011 meziročně narostl o 13,0 % a dosáhl 51,5% celkového vývozu ČR, zatímco objem jejich dovozu se meziročně zvýšil o 11,4 % a vykázal 56,6 % z celkového dovozu ČR. Meziroční tempo růstu vývozu a dovozu malých a středních podniků nabralo na rychlosti zejména v roce 2010 a 2011, kdy převyšovalo desetiprocentní úroveň. Za celé sledované období objem dovozu malých a středních podniků převyšoval objem jejich vývozu, v roce 2009 ovšem došlo ke zlomu a tempo vývozu začalo převyšovat tempo dovozu, dochází tedy u malých a středních podniků ke zlepšování krytí dovozu vývozem (Czechtrade [online], 2012, s. 50).

⁶ Podle definice EU to jsou podniky do 250 zaměstnanců

Postavení malých a středních podniků je v určité míře specifické, jsou citlivější na změny podnikatelského prostředí, je pro ně náročnější získávání úvěrů, těžší přístup k informacím apod. Absolutní náklady malých a středních podniků jsou sice nižší než náklady velkých korporací, ovšem jejich nákladové zatížení je vyšší, vzhledem k tomu, že nemohou oproti korporacím těžit ze své velikosti a rozprostřít tak dané náklady. Naopak je pravděpodobné, že malé a střední podniky budou více profitovat z eliminace transakčních nákladů a dalších přínosů, které pro ně dosud představují relativně vyšší zátěž ve srovnání s velkými podniky.

Také každé **odvětví podnikatelského sektoru** je rozdílně ovlivňováno přínosy a náklady zavedení společné měny. Přínosy závisí hlavně na podílu vývozu do zemí eurozóny na tržbách tohoto odvětví a náklady se budou týkat komplexity IT-procesů, množství dodavatelů a odběratelů daného odvětví nebo právě třeba podílu malých a středních podniků.

Mezi odvětví, u kterých lze očekávat pozitivní dopady ze zavedení eura, patří zpracovatelský průmysl, který se velkou mírou podílí na tvorbě HDP, je tedy velmi význačným odvětvím pro malou a otevřenou ekonomiku jako je ČR. Výrobky zpracovatelského průmyslu tvoří dominantní podíl ve vývozu zboží. Na druhou stranu lze očekávat vyšší náklady vzhledem ke komplexnosti nákladů v tomto odvětví i vyššímu podílu velkých podniků, celkové dopady by ovšem měly být spíše pozitivní vzhledem k zapojení tohoto odvětví do mezinárodního obchodu. Naopak jsou tu odvětví, vyznačující se spíše národním a regionálním charakterem, u kterých lze předpokládat přínosy ze zavedení eura velmi malé a projeví se u nich spíše nákladové zatížení. Patří sem stavebnictví či energetika. V oblasti obchodu a pohostinství se významně projeví náklady na duální uvádění hotovosti, instalace softwaru pro duální platby na pokladnách apod., ale po těchto počátečních nákladech lze předpokládat spíše pozitivní dopady. Dopady zavedení eura jsou očekávány spíše neutrální v oblasti dopravy a telekomunikace, tržních služeb, zemědělství a těžby (Lacina et al. [online], 2007, s. 85 - 87).

3.3 Přímé zahraniční investice

České podniky jsou zapojeny do mezinárodní dělby práce nejen prostřednictvím dovozních a vývozních operací, ale významnou roli hrají také přímé zahraniční investice (dále PZI), které napomáhají rozvoji ekonomiky, přinášejí nový kapitál, technologie a znalosti. Podíl přímých zahraničních investic ze zemí eurozóny na HDP v České republice je velmi vysoký, trendově se stále zvyšuje a představuje tak vysokou vlastnickou provázanost se zeměmi eurozóny. V roce 2009 byl tento podíl podle údajů ČNB (2012, s. 47) kolem 53 % (46 mld. Kč). V roce 2010 se příliv PZI ze zemí eurozóny téměř zdvojnásobil na 84 mld. Kč.

PZI jsou realizovány buď jako investice „na zelené louce“⁷ nebo v rámci velké privatizace⁸. Tyto podniky dosahují nejlepších hospodářských výsledků, podílejí se nejvyšší mírou na české průmyslové výrobě, jejím růstu a na vývozu. Jsou nejvíce vystaveny kontaktu se zahraničím v rámci svých vývozních, dovozních a finančních transakcí. Podniky se zahraničním vlastnictvím jsou tedy nejvíce vystaveny zahraničnímu prostředí, navíc jsou na rozdíl od českých soukromých společností se svými mateřskými a sesterskými společnostmi spjaty celou řadou kapitálových transakcí (např. výplata dividend, vnitropodnikové finanční operace apod.). Právě tyto podniky budou nejvíce profitovat ze zavedení jednotné měny.

Kurzové riziko je pro investory nadbytečným nákladem, tudíž může hrát významnou roli v rozhodování investorů o umístění jejich investic. Zavedení eura v ČR by tak mohlo mít pozitivní vliv na příliv PZI a posílení českého hospodářství. Mnoho ekonomů se ovšem shoduje, že vliv kurzového rizika je příliš malý v porovnání s ostatními faktory ovlivňující rozhodování investorů o umístění PZI. Například Helísek (2009, s. 127–130) sledoval trend přílivu přímých zahraničních investic jak v zemích eurozóny, tak v zemích, kde ještě nebyla zavedena společná měna, a došel k závěru, že euro nemá na zajištění rostoucího podílu přímých zahraničních investic na HDP výraznější vliv. Helísek připouští, že nadnárodní měna může posílit důvěryhodnost zemí eurozóny, ovšem tato skutečnost se

⁷ Např. TPCA Kolín, Hyundai Nošovice apod.

⁸ Např. Philip Morris, Nestlé apod.

projevuje v rámci eurozóny příliš heterogenně. Je to podle něj dáno tím, že jednotná měna má sice určitou výhodu pro danou ekonomiku, ovšem jsou tu mnohem přednější aspekty atraktivity ekonomiky pro zahraniční investice.⁹

⁹ Například politické a právní klima, daňová politika, levná pracovní síla atd.

4. Přínosy zavedení eura pro podnikatelské subjekty v ČR

Přijetí eura znamená pro každou zemi velké ekonomické změny, zejména v oblasti obchodu. Přínosy spojené se zavedením společné měny lze hledat jak v rovině mikroekonomické, tak v rovině makroekonomické. Pro podnikatelské subjekty působící na jednotném vnitřním trhu je nejdůležitějším přínosem odstranění transakčních nákladů spojených s existencí národních měn a snížení nejistoty spojené s neočekávanými změnami měnových kurzů, bude jim tedy v této kapitole věnován největší prostor. Makroekonomické přínosy jsou složitější vzhledem k řadě spolupůsobících faktorů, které nemají jednoznačnou vazbu na proces měnové integrace. Patří mezi ně například růst vzájemného obchodu.

Hodnocení jednoznačných přínosů členství v měnové unii je mnohdy obtížné, protože ne všechny přínosy jsou bezprostředně spojeny se zavedením eura, některé skupiny přínosů jsou nepřímého charakteru, tudíž je velmi těžké odhadnout, zda a kdy se vůbec tento přínos projeví. Navíc stále není určeno přesné datum, kdy k zavedení eura v ČR dojde.

4.1 Eliminace transakčních nákladů na bezhotovostní platební styk

Na rozdíl od kurzového rizika, analyzovaného v další kapitole, firmy vědí, jak vysoké transakční náklady mohou očekávat. Společná měna eliminuje náklady spojené s konverzí jednotlivých měn v rámci HMU. Úspory plynoucí ze zavedení této měny se liší v závislosti na variabilitě měnového kurzu i na objemu a frekvenci použití dané měny. Velikost úspor také záleží na efektivnosti směnářských služeb dané země a otevřenosti její ekonomiky. Procentuální přínosy v poměru k HDP z eliminace transakčních nákladů mohou být

očekávány vyšší u malých otevřených ekonomik¹⁰ a také u ekonomik s nedostatečně rozvinutými finančními trhy.¹¹ Naopak u zemí relativně velkých a uzavřených¹², které se vyznačují stabilními měnami, lze očekávat významně menší procento přínosů v poměru k HDP. U takovýchto zemí se odhadují přínosy okolo 0,1 % až 0,2 % HDP, zatímco u malých, otevřených a méně rozvinutých ekonomik se odhady těchto přínosů šplhají až k 0,9 % HDP (Lacina et al., 2007, s. 75).

4.1.1 Náklady na bezhotovostní platební styk a jednotný eurový platební prostor SEPA

V roce 2001, tedy dva roky po zavedení společné měny euro pro bezhotovostní platby, provedl evropský komisař pro generální ředitelství Frits Bolkestein studii, zabývající se dobou potřebnou na uskutečnění přeshraničních plateb a poplatky za tyto platby. Tato studie ukázala, že oproti srovnatelným studiím provedeným v roce 1993 a 1994 došlo ke zkrácení období, které bylo potřebné k realizaci převodu z 4,61 dne na průměrných 2,97 dne. Co se ovšem týče průměrných nákladů spojených s převodem, nedošlo k žádným výrazným změnám oproti studiím z roku 1993 (Lacina et al., 2007, s. 77).

Na základě těchto negativních výsledků bylo přijato nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 2560/2001, které sjednocuje poplatky za přeshraniční platby a vnitrostátní převody v EUR do 50 000 v rámci HMU.¹³ Toto sjednocení poplatků se zároveň vztahuje na výběry hotovosti z bankomatu a platby kartou v EUR až do výše 50 000. Toto nařízení lze považovat za počátek vytváření integrovaného trhu platebních služeb bez rozdílů mezi národními a přeshraničními platbami. Zvýhodněnému poplatku do 50 000 EUR v rámci HMU za zahraniční převod u vyšších plateb se říká europlatba (Helísek et al., 2009, s. 97).

V nařízení evropského parlamentu a rady EU č. 260/2012 ze dne 14. března 2012 se uvádí, že „Vytvoření integrovaného trhu elektronických plateb v eurech, kde není rozdíl mezi vnitrostátními a přeshraničními platbami, je nezbytné pro řádné fungování vnitřního trhu.

¹⁰ Např. Belgie, Lucembursko, Dánsko

¹¹ Např. Řecko, Portugalsko, Španělsko

¹² Např. Francie a Německo

¹³ Do roku 2006 se jednalo o částku 12 500 EUR

Za tímto účelem má projekt jednotné oblasti pro platby v eurech (SEPA) vytvořit společné celounijní platební služby, jež nahradí stávající vnitrostátní platební služby.“

Projektu SEPA se účastní při eurovém přeshraničním platebním styku i státy EU, které nejsou členy eurozóny. Hlavním přínosem SEPA je odstranění zbytečných nákladů plynoucích z fragmentovaných platebních zón (národních států). Po jeho úplném zavedení budou podniky provádět veškeré finanční transakce v eurech z jednoho účtu, zpracování plateb se zjednoduší, protože veškeré příchozí i odchozí platby budou využívat stejného formátu. SEPA by tak měla přinést snížení nákladů na přeshraniční platby o 70 až 90 procent a zároveň by v konečném důsledku měla znamenat úsporu z rozsahu a efektivity pro banky (Helísek et al., 2009, s. 98).

Podle šetření ČNB (2012, s. 60) ve vybraných nefinančních podnicích se podíl plateb a inkas v cizí měně na celkových tuzemských platbách a inkasech aktuálně pohybuje okolo 10 - 15 % a dlouhodobě se výrazněji nemění. Vstupem ČR do eurozóny, kdy by všechny transakce probíhaly v EUR, by došlo vzhledem k ekonomické propojenosti ČR s EU k významné eliminaci nákladů na přeshraniční platby spojené s mezinárodním obchodem.

Komerční banky ČR se sice účastní SEPA, dokud ovšem nedojde k zavedení EUR v ČR, nedojde ani k sjednocení poplatků za domácí a zahraniční platební styk. Bezhotovostní platební styk ČR se zeměmi eurozóny je tedy stále nákladnější v porovnání se vzájemným platebním stykem mezi zeměmi eurozóny.

4.1.2 Poplatky za bezhotovostní platební styk v ČR

Nyní se tato práce zaměří více na poplatky, které musí firmy v České republice platit při bezhotovostním platebním styku za přeshraniční platby. Pro studii těchto poplatků byly vybrány tři největší banky v ČR¹⁴, a to ČSOB, Česká spořitelna a Komerční banka. K těmto třem bankám byla do analýzy přiřazena internetová banka mBank. Ta byla vybrána vzhledem k tomu, že se rozhodla od 1. listopadu 2012 úplně zrušit poplatky za SEPA platby u osobních účtů, proto bude zjišťováno, zda se vyznačuje politikou nízkých až nulových poplatků i v oblasti podnikatelských účtů.

¹⁴ Měřeno podle balance na konci roku 2011

Tabulka 6: Bankovní poplatky za bezhotovostní zahraniční platební styk do výše 50 000 EUR

Druh poplatku	ČSOB	KB	Česká spořitelna	mBank
Odchozí SEPA převod	250 Kč + 250 Kč poplatek za zpracování příkazu podaného písemně	195 Kč	220 Kč + 200 Kč poplatek za zpracování příkazu podaného písemně ¹⁾	49 Kč internetové bankovníctví, 69 Kč při použití mLinky
Příchozí SEPA převod	150 Kč	145 Kč	100 Kč ²⁾	49 Kč

1) Poplatek za SEPA převod ve prospěch účtu klienta banky Slovenské spořitelňa je 50 Kč + 200 Kč poplatek za zpracování příkazu podaného písemně

2) SEPA převod z banky Slovenská spořitelňa, a.s. je zdarma

Zdroj: Sazebníky bank ČSOB, KB, Česká spořitelna a mBank pro podnikatele a malé a střední podniky

Bankovní poplatky za europlatby, jak již bylo vysvětleno dříve, jsou podle nařízení Evropského parlamentu a Evropské komise zvýhodněny. Jak je vidět v tabulce 6, zpoplatněny jsou nejen odchozí SEPA platby, ale banky si účtují poplatek i za platbu, která přijde na účet ve prospěch klienta. Tyto poplatky jsou o něco nižší, nejlevněji vychází u mBank, kde je poplatek roven poplatku za odchozí platbu, tj. 49 Kč a vítězí tak jako poskytovatel nejlevnějších služeb v oblasti SEPA plateb. Naopak nejdraž vychází poplatek za příchozí a zároveň i odchozí SEPA platbu u ČSOB.

Při zkoumání poplatků za přeshraniční bezhotovostní platební styk u transakcí nad 50 000 EUR se analýza pro lepší srovnávání zaměří pouze na variantu internetového bankovníctví.

Tabulka 7: Bankovní poplatky za bezhotovostní platební styk nad částku 50 000 EUR

Druh poplatku	ČSOB	KB	Česká spořitelna	mBank
Odchozí SEPA převod	Na přepážce: 1 %, min. 250 Kč, max. 1 500 Kč + 250 Kč poplatek za písemné podání; ČSOB linka + elektronické bankovníctví: 0,7 %, min. 250 Kč max. 750 Kč	0,9 % min. 250 Kč, max. 1500 Kč ¹⁾	350 Kč + 200 Kč poplatek za zpracování příkazu podaného písemně ³⁾	Internetové bankovníctví: 0,5 % z částky převodu, min 220 Kč, max 840 Kč; mLinka 0,5 % z částky převodu, min. 390 Kč, max. 990 Kč
Příchozí SEPA převod	1 %, min. 150 Kč, max. 1 000 Kč	0,9 %, min. 225 Kč max. 1095 Kč ²⁾	1%, min. 100 Kč, max. 950 Kč ⁴⁾	49 Kč

¹⁾ Pro klienty BDSK poplatek za odchozí SEPA platbu v jakékoliv výši 145

²⁾ Pro klienty BDSK poplatek za příchozí SEPA platbu v jakékoliv výši 195 K

³⁾ Poplatek za platbu ve prospěch účtu klienta bank y finanční skupiny ERSTE BANK z Rakouska, Chorvatska, Maďarska, Rumunska a Srbska je 220 Kč + poplatek 200 Kč za zpracování příkazu podaného písemně

⁴⁾ Poplatek za platbu přijatou z účtu z Rakouska, Chorvatska, Maďarska, Rumunska a Srbska je 100 Kč

Zdroj: Sazebníky bank ČSOB, KB, Česká spořitelna a mBank

Jak ukazuje tabulka 7, v tomto případě jsou poplatky u jednotlivých bank vyrovnanější v komparaci s variantou nepřevyšující částku 50 000 EUR. Výše poplatku se vypočítává procentuálně z hodnoty transakce s danou spodní i horní hranicí, kromě KB, která stanovila jeden fixní poplatek 350 Kč. Nejnížší procentní sazbu najdeme u mBank s 0,5 %. Minimální hranice je u ČSOB a KB 250 Kč, mBank ji má stanovenou o něco níž, je to 220 Kč. Co se týče horní hranice, tedy maximálního možného poplatku, nejnížší hranici zvolila ČSOB, a to 750 Kč.

Jak vyplývá z tabulky, náklady, které musí firmy vynaložit, jsou závislé na výši transakce. Nejlepší variantou pro vysoké převáděné částky se jeví Česká spořitelna, vzhledem ke svému pevnému poplatku 350 Kč. Například u Komerční banky by podnikatelé zaplatili maximum až 1095 Kč za jednu transakci. Naopak při velmi nízké částce by se vyplatila

spíše mBank vzhledem k minimální hranici 220 Kč. Nyní dojde k porovnání s poplatky účtovanými stejnými bankami, ovšem v rámci území ČR. Tyto údaje uvádí tabulka č. 8.

Tabulka 8: Bankovní poplatky za tuzemský bezhotovostní platební styk u vybraných bank

Druh poplatku	ČSOB	KB	Česká spořitelna	mBanka
Příkaz k úhradě – pobočka 2)	40 Kč	39 Kč	15Kč	Pouze mLinka: 20 Kč
Příkaz k úhradě – internetové bankovníctví	3 Kč	6 Kč	2 Kč	zdarma
Přijatá platba	6 Kč	6 Kč	zdarma	zdarma

²⁾ S datem splatnosti do druhého dne

Zdroj: Sazebníky bank ČSOB, KB, Česká spořitelna a mBank pro podnikatele, malé a střední podniky

Ukazuje se, že částky jsou v porovnání s přeshraničními platbami nesrovnatelně menší. Přijaté platby jsou zdarma, případně za drobný poplatek. Za způsob podání příkazu k úhradě byla spolu s internetovým bankovníctvím, které je v dnešní době nejčastěji používané, zvolena i přepážka na pobočce. A to z důvodu enormních poplatků, které se platí při písemném zpracování u přeshraničních transakcí, které byly až 250 Kč.

Banky v České republice sice SEPA platby zavedly, ale využívají toho, že nejsou povinny provádět eurové platby za běžné tuzemské ceny. Vzhledem k tomu, že v ČR není zavedeno euro, vznikají podnikům z těchto poplatků vysoké náklady. Vyšší poplatky jsou účtovány u plateb nad 50 000 EUR, kde je důležitá hodnota transakce, protože poplatky se většinou vypočítávají procentní sazbou z této hodnoty. Důležitá je platební politika banky, u které podnik vede svůj účet. Dalším kritériem výše poplatku účtovaného bankou je, zda se jedná o platby přijaté či platby uskutečněné z účtu klienta. Poplatky za transakce uskutečněné do zahraničí jsou vyšší, z čehož vyplývá, že vyšší transakční náklady z bezhotovostního platebního styku vznikají dovozcům.

Celkové náklady podniku samozřejmě záleží na tom, jak vysoce je podnik zapojen do mezinárodního obchodu, tedy na množství došlých a vyšlých plateb. Každému podniku, který se účastní mezinárodního obchodu, tyto náklady ale v určité míře vznikají. Po vstupu ČR do eurozóny by byly banky povinny účtovat převody peněz mezi bankami za stejnou cenu do různých zemí eurozóny a v tuzemsku, kde jsou nyní bankovní poplatky nesrovnatelně nižší, většinou zdarma nebo za drobný poplatek. Plnohodnotným začleněním ČR do SEPA by tak došlo k eliminaci nákladů platebních převodů v euru pro všechny podnikatelské subjekty ČR účastnící se mezinárodního obchodu.

4.2 Eliminace dalších transakčních nákladů

Kromě transakčních nákladů na bezhotovostní styk, jsou tu z hlediska jejich eliminace v rámci zavedení eura i další náklady, když ne už tak významné. Patří mezi ně náklady na vedení účtů v zahraniční měně, náklady na směnu valut a deviz a v neposlední řadě omezení nákladů zjednodušením účetnictví.

České podniky, které běžně obchodují s eurozónou mívají v současné době kromě účtu korunového i účet eurový, který jim pomáhá eliminovat kurzové riziko. Tyto účty ovšem způsobují podnikům dodatečné náklady,¹⁵ které jsou zpravidla vyšší než poplatky u korunových účtů. Založení a zrušení eurového účtu bývá podle aktuálních ceníků bank většinou zdarma, náklady podnikatelů se ovšem pojí také s výběry a vklady na účet, které se v ČR při použití přepážky pohybují průměrně mezi 40 až 80 Kč za jednu transakci. Výpisy z účtů se sice pohybují ve stejné cenové kategorii jako u korunových účtů, při vedení jednoho účtu by ovšem tyto náklady vznikaly pouze jednou.

Eliminace nákladů na směnu se týká především podniků s valutovými hotovostními platbami, devizové tržby jsou totiž převáděny na účty vedené v českých korunách nákupním kurzem banky zpravidla bez přímých konverzních poplatků. Naopak výběry hotovosti z eurového účtu bývají zpoplatněny 2 % z vybírané částky, při vkladu na účet přibližně 1 %. Tyto transakce jsou zároveň spojeny s kurzovým rizikem. Podíl hotovostních transakcí je u českého podniku ovšem relativně malý, proto ani eliminace

¹⁵ Např. na zavedení účtu, výběry, výpisy apod.

nákladů za směnu valut nedosahuje velkých rozměrů. Dotýká se spíše situací, kdy podnik vyplácí svým zaměstnancům diety pro pobyt v zahraničí nebo jim dává zálohy na hotovostní platby v cizině (Lacina et al. [online], 2007, s. 72).

Dalším přínosem plynoucím podnikatelským subjektům z jednotné měny je zjednodušení účetnictví. Vzhledem k používání jednotné měny odpadne mnoho účetních operací, jako například vytváření rezerv a opravných položek k fakturovaným pohledávkám, což vede k časové úspoře. Zaměstnanci účtárny již nebudou potřebovat speciální znalosti v oblasti účtování kurzových rizik a dalších oblastí s touto problematikou spojených. Zjednodušené účetnictví by mohlo znamenat i přímé úspory, a to tehdy, pokud by podnik mohl snížit počet zaměstnanců v účtárně.

4.3 Eliminace kurzového rizika

Eliminaci kurzového rizika se považuje za jeden z nejdůležitějších přínosů v souvislosti se vstupem do eurozóny. Kurzové riziko lze definovat jako variabilitu neočekávaných změn měnových kurzů, v důsledku kterých bude muset účastník zahraničních ekonomických vztahů vydat více hodnot, než původně předpokládal. Podniky nejsou schopny spolehlivě po delší dobu odhadovat budoucí vývoj měnových kurzů, což může vést k dodatečným nákladům s tímto vývojem kurzů spojených. Nejen obchodní operace týkající se vývozu a dovozu jsou vystaveny kurzovému riziku, ale podléhá mu také například hodnota zahraničních cenných papírů či splátky úvěru do zahraničí. Výrazným snížením těchto rizik pro podnikový sektor by bylo docíleno jeho větší stability.

U podniků se odhadují úspory z omezení kurzového rizika na 1,4 % HDP ČR. Tento odhad se uvádí ve většině publikací zaměřujících se na oblast eliminace kurzového rizika, ale je již z roku 2006. Přínosy vyplývající z eliminace kurzového rizika se však mění v závislosti na kurzovém pohybu, při kvantifikaci těchto přínosů by tedy bylo nutné vztáhnout výpočet k určitému roku členství ČR v eurozóně. V ČR bylo možno pozorovat dlouhodobý trend posilování koruny vůči euru, který znamenal vyšší přínosy při eliminaci kurzového rizika. Tento trend však v poslední době trochu zpomalil, v souladu s ním lze tedy předpokládat nižší přínosy.

4.3.1 Druhy kurzového rizika

Rizika spojená s volatilitou měnového kurzu můžeme rozdělit do několika skupin. Riziku spojenému s pohledávkami a závazky, půjčkami a investicemi v zahraniční měně se říká transakční riziko. Pokud firma svou produkci vyváží, připravuje cenovou nabídku v určitém předstihu a v zahraniční měně. Ještě před realizací prodeje dochází k riziku realizace ztráty vzhledem k zhodnocení domácí měny a neschopnosti podniku změnit včas cenovou nabídku. V tomto případě se jedná o tzv. pre-transakční expozici. Mezi realizací prodeje a platbou dochází k určité časové prodlevě, v mezinárodním obchodě se může jednat například i o tři měsíce. V důsledku časového rozdílu mezi zaúčtováním operace a uskutečněním platby dochází k tzv. transakční expozici, která má přímý dopad na příjmy a cash flow podniku (Lacina et al., 2007, s. 85).

Placení v zahraničním obchodě ČR se uskutečňuje většinou v zahraniční měně, u které dochází k pozdější konverzi do měny domácí. Pokud dochází ke změnám kurzu v době mezi kalkulací ceny a zaplacením ze strany odběratele, může dojít ke kurzové ztrátě či kurzovému zisku. Zhodnocování a znehodnocování kurzu tedy může působit na výsledky hospodářských operací jak v pozitivním, tak negativním směru. Čím delší je časová prodleva mezi realizací obchodní operace a její platbou, tím většímu riziku se firmy vystavují. Riskantními prvky v mezinárodním obchodě tedy budou například dlouhé dodací lhůty či dlouhodobé kontrakty bez zajištění.

Dalším typem kurzového rizika, které Lacina a kol. (2007, s. 85) uvádí a které ovšem nemá přímý dopad na cash flow podniku, je riziko účetní. Toto riziko je specifické pro společnosti většího rozsahu, které vyjadřují svá aktiva a pasiva v zahraniční měně. Nadnárodní společnosti se sítí dceřiných společností a poboček v zahraničí jsou povinny ze zákona vytvářet tzv. konsolidované účetní uzávěrky. Vzhledem k tomu, že mají svá aktiva a pasiva oceněny v zahraniční měně, může dojít v období mezi oceněním na začátku a na konci účetního období ke změně kurzu, což povede k účetní ztrátě či zisku. Do tohoto typu expozice také spadá situace, kdy v důsledku převádění zisků nebo ztrát zahraničních poboček či dceřiných společností na konsolidovaný účet vzniká rozdíl mezi očekávanou hodnotou hospodářského výsledku v domácí měně a jeho skutečnou hodnotou po konverzi do domácí měny.

Třetím typem kurzové rizika je expozice ekonomická, která může velmi výrazně ovlivnit hospodaření podniku. V důsledku vývoje kurzu se může stát, že podnik ztratí svou schopnost cenové konkurence na zahraničních trzích. Zhodnotí-li se domácí měna, dojde k zvýhodnění dováženého zboží a podnik se může stát nekonkurenceschopným. Naopak při znehodnocení měny se může stát podnik nekonkurenceschopný vzhledem k neočekávanému růstu nákladů.

4.3.2 Způsoby zajištění kurzového rizika

Podniky mohou zvolit různé způsoby ochrany před kurzovým rizikem, absolutní stoprocentní ochrana ovšem neexistuje. Z šetření ČNB vyplynulo, že ke druhému čtvrtletí 2011 bylo zajištěno proti kurzovému riziku 36 % celkového vývozu podniků. Přístup k zajištění rizika v českých podnicích se poměrně liší, velmi často využívají nástrojů na zajištění velké podniky a podniky v zahraničním vlastnictví, naopak malé a střední podniky své transakce příliš nezajišťují. Proti kurzovému riziku se chrání pouze asi čtvrtina malých a středních podniků podílejících se na vývozu do zahraničí.

Ve světě se využívá k zajištění rizika celá škála operací s finančními deriváty, české podniky však využívají v zásadě dva druhy operací – tzv. forwardy a opční obchody. To potvrdila i studie ČNB, kterou provedla v prosinci loňského roku a ve které se soustředila na chování českých exportérů. Bylo zkoumáno 184 českých firem, jejichž obrat byl minimálně z 50 % tvořen exportem či firmami s exportem vyšším než 1 miliarda korun. Ve studii se uvádí, že velké firmy jsou v průzkumu mnohem více zastoupeny oproti malým a středním podnikům, díky čemuž se ukázalo, že se zajišťuje buď částečně, či úplně proti kurzovému riziku přibližně 60% ze zkoumaných 184 firem. Tento průzkum však potvrzuje, že kromě přirozeného zajištění, které tvořilo většinu z uvedených nástrojů, byly z hlediska finančních derivátů nejvíce používány právě forwardy a opce, které jsou však využívány mnohem méně. Ostatní nástroje tvořily velmi zanedbatelnou část na celkovém objemu zajištění. Také se ukázalo, že v posledních letech nedochází k žádným výrazným změnám ve výběru těchto nástrojů.

Přirozené zajištění se pojí s přijímáním řady podnikatelských rozhodnutí, která s sebou nenesou přímé dodatečné náklady, vyžadují ovšem podmínku dobře vyškoleného

managementu podniku. Při přirozeném zajištění podniky sladují aktiva a pasiva, rozkládají obchodní operace na různé trhy s různými měnami a také kombinují vývozní a dovozní operace.

Při forvardovém obchodu si podnik stanoví s bankou na budoucí období pevný kurz, za který je povinen směnit své zahraniční pohledávky. Odměna za provedení transakce pro banku záleží na rozdílu mezi nákupním a prodejním termínovým kurzem, který se stanoví na základě rozdílu mezi úrokovými sazbami měn, v kterých transakce probíhá. Směr úrokového rozdílu tedy představuje další nepřímý náklad spojený se zajišťováním kurzového rizika a může znevýhodnit jak vývozce, tak dovozce. Banky provádějí s podniky tyto termínované obchody v rámci úvěrových linek. Záloha na tyto linky a eventuelní ztráta úroků ze zálohované částky představují vlastní náklady na forvardového zajištění (Lacina et al. [online], 2007, s. 71).

Opční obchody představují pouze právo, ne povinnost, nemusí být tedy na rozdíl od forvardů plněny, pokud není jejich kurz výhodnější než kurz aktuální. Jedná se o právo prodat nebo koupit v budoucnu určité prostředky v cizí měně. U opčních obchodů se v rámci úvěrových linek platí při uzavření obchodu tzv. opční prémie, představující vlastní náklady opčního zajištění. Kromě operací na devizových trzích je možné využít dalších cest k omezování cenového rizika. Jedná se například o započtení určité rezervy na krytí kurzového rizika do ceny transakce (Lacina et al.[online], 2007, s. 71).

České podniky jsou tedy vystaveny kurzovému riziku z eurových obchodů. Existují sice způsoby, jak se proti negativnímu neočekávanému kolísání měn chránit, pro podniky však představují zbytečné komplikace a dodatečné náklady. Největší přínosy z odstranění volatility měnového kurzu by čerpaly podniky, které velkou mírou působí v zahraničním obchodě. Transakce, které nejsou prováděny v EUR, by ovšem i po vstupu ČR do eurozóny byly vystaveny riziku neočekávaného kolísání eura vůči ostatním měnám. Například český podnik obchodující s USA by byl i nadále ovlivněn existencí výkyvů měnových kurzů eura vůči USD.

4.4 Transparentnost cen

Takovým nepřímým přínosem ze zavedení jednotné měny je zvýšení transparentnosti cen. Zákazníci tak budou moci lehce porovnávat ceny v rámci unie bez znalosti měnového kurzu. Otázkou ovšem je, zda lze očekávat úplnou cenovou konvergenci? (Grabner [online], 2003, s. 11)

Podle Grabnera je cenová diskriminace v rámci jednotlivých zemí unie velmi významná, ceny se v některých částech unie liší až o 30 %. Zavedení jednotné měny však neodstraňuje některé významné překážky, které mají svůj původ v existenci národních ekonomik a s tím spojených určitých omezení převážně na straně spotřebitelů. I když spotřebitel identifikuje významný rozdíl v cenách, musí vzít v úvahu náklady cenové arbitráže. Pokud zjistí, že ho účes bude stát o polovinu méně například v Madridu, než ve svém rodném Berlíně, těžko kvůli tomu poletí do Španělska. Kromě ceny letenky by navíc musel vzít v úvahu i čas strávený cestováním, který by mohl využít jinak. Celoevropskému pojetí obchodní strategie brání další bariéry, jako například rozdíly v kupní síle, různé nákupní zvyklosti apod. Většina spotřebitelů stále preferuje přímý nákup zboží, při zasílání zboží je navíc nutné připočíst poštovné, balné a další možné náklady (Lacina et al., 2007, s. 82).

Proti úplnému sblížení cen působí další faktory, tentokrát na straně výrobců. Jsou jimi náklady pracovní síly, náklady na pronájem prostor apod. Kdyby stejný španělský kadeřník, který je zmíněný výše, přesunul svou provozovnu do Berlína, zřejmě by nemohl nabízet své služby za stále stejně nízkou cenu jako v Madridu. Některé služby jsou navíc vázány na místo jejich nabídky, jedná se o tzv. neobchodovatelné položky (Lacina et al., 2007, s. 82).

Zajímavá je skutečnost, že k výraznému sblížování cen docházelo především před rokem 1999, a přestože po zavedení společné měny již k další výrazné cenové konvergenci nedocházelo, projevila se výrazně v období příprav na zavedení hotovostního užívání eura. Příkladem je Itálie, Německo či Řecko, kde obchodníci využili poslední možné chvíle před zvýšením transparentnosti cen k jejich jednorázovému zvýšení. Průzkum, který probíhal v Itálii mezi lety 2001 – 2002 zachycuje Tabulka 9.

Tabulka 9: Meziroční růst cen vybraných potravin v Itálii v období listopad 2001 až listopad 2002

Typ produktu	Změna ceny (%)
Chleba, pečivo	23,3
Těstoviny, rýže	20,1
Nápoje	32,9
Maso, vejce a čerstvé ryby	22,1
Polotovary	30,9
Ovoce a zelenina	50,8
Zmražené potraviny	23,6
Průměr	29,2

Zdroj: Lacina et al., Náklady a přínosy měnové integrace, s. 83

Potraviny jsou nejtypičtějším produktem každodenní, nezbytné potřeby. Potraviny tedy patří do skupiny produktů s nízkou elasticitou cenové poptávky. Dalším specifikem trhu s potravinami jsou vysoce konkurenční trhy. Spotřebitelé jsou citlivější na zvýšení cen potravin více než u položek, které vstupují do výdajů domácností méně často. Za normálních okolností se tedy individuální prodejce zvýšením cen vystavuje riziku ztráty zákazníků (Lacina et al., 2007, s. 83).

Není pochyb, že zavedení jednotné měny zvyšuje cenovou transparentnost. Existují ovšem určitá specifika, která ukazují na to, že samotné zavedení společné měny nepřinese plnou cenovou konvergenci na území Evropské unie.

4.5 Pokles nákladů na rizikovou marži

V důsledku zavedení eura v ČR by mohlo dojít k poklesu úrokových sazeb bank z důvodu snížení vlivu vnějšího prostředí na českou ekonomiku. Tento přínos je pouze možným přínosem a nelze dopředu odhadnout jeho velikost, úrokové sazby pro celou eurozónu určuje ECB. V případě, že by v souvislosti s přijetím eura v ČR došlo k nárůstu inflace, mohlo by dojít k poklesu reálných úrokových sazeb, hlavně těch dlouhodobých. Mohlo by tak dojít k nižšímu úročení dluhů českých podniků a poklesu nákladů financování zejména malých a středních podniků, které mají větší problémy s financováním svých projektů a mívají vyšší úrokové sazby (Lacina et al., 2007, s. 75).

4.6 Přínosy pro zahraniční obchod ČR

Vliv mezi přijetím eura a růstem zahraničního obchodu je velmi problematickou oblastí. Doposud provedené empirické výzkumy sice potvrzují pozitivní vliv jednotné měny na bilaterální obchod, ovšem významně se liší v jejich kvantifikaci. Dřívější studie naznačovaly poměrně velmi významné efekty. Například Rose v roce 2000 provedl studii, ve které odhadoval, že v důsledku členství v měnové unii dochází ve srovnání se zeměmi zůstávajícím vně měnové unie k nárůstu vzájemného obchodu až o 100 %.

Druhá vlna studií ovšem přinesla mnohem pesimističtější výsledky. Objevil se také poznatek, že tyto efekty se vztahují nejen na členské země eurozóny, ovšem i na ty země EU, které do ní ještě nevstoupily a byly schopny využít obchodních příležitostí eurozóny i tak. Mezi nejnovějšími studiemi lze zmínit studii *The Euro's Trade Effects* od R. Baldina z roku 2006, kde odhaduje tyto efekty ve výši 5 – 10 % objemu zahraničního obchodu u členů eurozóny, odhady u nečlenů jsou o něco nižší, zhruba o jednu šestinu až jednu třetinu (Singer M., 2008, s. 60).

V rámci eurozóny lze sledovat nárůst obchodních nerovnováh ve spojení se zavedením eura, kdy státy na periferii začaly více dovážet z daleko konkurenceschopnějších zemí jako je Německo, u kterého v rámci efektu zavedení eura došlo k ještě většímu zvýšení konkurenceschopnosti. Jádrem eurozóny tedy vyrábělo a většina zemí jihu spotřebovávala (Bagus et al., 2012, s. 16).

Z perspektivy zahraničního obchodu profitovalo jen několik zemí, nejvíce Německo, u kterého došlo mezi roky 2002 až 2010 k zvýšení podílu na celkových exportech eurozóny téměř o 3 %. U většiny zemí, které se nacházejí na periferii eurozóny, tj. Řecko, Irsko, Portugalsko a Finsko podíl na celkovém exportu eurozóny postupně klesal. Důsledkem zhoršení konkurenceschopnosti zemí periferie je klesající podíl na celkových exportech eurozóny (Bagus et al., 2012, s. 66 – 70).

Ukazuje se tedy, že relativně vyspělejší země eurozóny, vyznačující se vyšší konkurenceschopností, postupně navyšují své přebytky v obchodě se zbožím a službami, zatímco u těch méně konkurenceschopných dochází k prohlubování deficitů. Otázkou je, zda je Česká republika dostatečně konkurenceschopná k tomu, aby byla po vstupu do

eurozóny schopná udržovat či dokonce navyšovat své přebytky obchodní bilance? Vzhledem k pozitivním výsledkům v zahraničním obchodu ČR by se něco takového dalo očekávat. ČR dosahuje kladné obchodní bilance a do zemí EU putuje přes 80 % vývozu ČR. V posledních letech ovšem dochází k poklesu konkurenceschopnosti ČR.

Při pohledu na konkurenceschopnost ČR podle hodnocení dvou nejrespektovanějších institutů, propadá ČR na žebříčkách konkurenceschopnosti již třetím rokem. Zdá se jen otázkou času, kdy se zhoršující podmínky konkurenceschopnosti projeví nepříznivě ve výsledcích české ekonomiky. V letošním roce ČR klesla v žebříčku hodnocení konkurenceschopnosti zemí sestaveném Světovým ekonomickým fórem (dále WEF) na 39. místo.¹⁶ V rámci hodnocení konkurenceschopnosti ČR u druhého významného institutu International Institute for Management Development (IMD), se letos ČR propadla o 3 místa na 33. pozici z 59 států. Oproti tomu Německo se umístilo v první desítce žebříčku, v hodnocení IMD na deváté pozici, v hodnocení WEF dokonce na pozici šesté. Obě studie se shodují na tom, že problém české konkurenceschopnosti spočívá v politické nestabilitě, neefektivnímu státnímu aparátu a špatném prostředí pro podnikání.

Pokud by stále docházelo k prohlubování konkurenceschopnosti mezi námi a vyspělými zeměmi eurozóny, jako je například Německo, nezdá se být přijetí jednotné měny přínosem pro mezinárodní obchod ČR. Minulý rok byl představen plán posílení konkurenceschopnosti ČR, který se snaží dostat Českou republiku do roku 2020 mezi dvacet nejvíce konkurenceschopných zemí světa. Tento plán s sebou přinesl velké naděje na postup ČR vzhůru po žebříčku konkurenceschopnosti. Dosavadní informace ovšem mluví spíše o opaku.

Co se týče vývoje obchodních bilancí nečlenských států, nic nenaznačuje jakoukoliv propojenost těchto států. Některé státy své přebytky v posledních letech navýšily (Dánsko, Švédsko), jiné naopak navýšily své deficity (Velká Británie, Polsko). Při porovnání exportu do zemí eurozóny v případě dvou zemí mimo eurozónu – ČR a Polska se zeměmi na periferii – Řeckem, Finskem a Portugalskem, se ukazuje, že export do zemí eurozóny

¹⁶ Stále ovšem dosahuje lepších výsledků než Polsko, Maďarsko či Slovensko, které se nachází až na 71. příčce této ankety.

rostl rychleji u nás a v Polsku než export do eurozóny ze zemí periferie. Lze tedy konstatovat, že jednotná měna není určujícím faktorem růstu mezinárodního obchodu, ale že velký význam mají ostatní faktory, jako například geografická blízkost či síla vzájemných hospodářských vztahů (Bagus et al., 2012, s. 70).

5. Náklady plynoucí podnikatelskému sektoru ze zavedení společné měny

Analýzy jednorázových nákladů vypracované centrálními bankami zemí eurozóny se pohybují mezi 0,3 % – 0,8 % HDP. Nejvíce z těchto nákladů vzniká právě podnikatelskému sektoru. V Německu jsou odhadovány náklady na podnikatelský sektor ve výši 0,5 % HDP. Náklady velkých podniků představují 0,2 % jejich ročního obratu, u živnostníků je to 2,6 % obratu a pro mikropodniky 1,3 % ročního obratu. Odhady a analýzy nákladů na zavedení eura se jednoznačně shodují v tom, že velké podniky sice budou mít celkově větší náklady, ale nebude to pro ně znamenat vzhledem k jejich velikosti takovou zátěž jako pro malé podniky. Odhadu nákladů na podnikatelský sektor se věnovala například centrální banka Holandska, která prováděla průzkum u podnikatelů. Výsledky z roku 2001 ukázaly, že náklady byl nejvíce zatížen sektor maloobchodu a služeb (Slovenská národní banka, 2006, s. 27).

Kvantifikace nákladů ze zavedení eura je stejně komplikovanou oblastí jako kvantifikace přínosů. Studie vlivu zavedení eura došla v roce 2006 k odhadu celkových nákladů pro ČR ve výši 0,86 % HDP. Čeští podnikatelé se s přijetím eura budou muset vypořádat s nemalými změnami souvisejícími s jejich podnikatelskými aktivitami. Tyto náklady budou spojeny se sjednocením procesů, různých norem, opatření a zákonů. Na rozdíl od přínosů přijetí jednotné měny, které jsou rozloženy do celého časového období následujícího po přijetí eura, náklady mají charakter jednorázových výdajů (Lacina et al., 2007, s. 62).

Výběr opatření pro podniky připravující se na přechod na euro závisí na mnoha faktorech, tedy na jeho velikosti, oblasti jeho aktivit, rozsahu v jakém pracuje s hotovostí atd. Včasná příprava pomůže podnikům minimalizovat narušení podnikání a může pomoci k zefektivnění nákladů. Průzkumy ukazují, že velké podniky jsou obecně schopny se s těmito problémy vypořádávat mnohem lépe (Euro - měna pro vaše podnikání, 2008, s. 3).

Náklady vyplývající podnikatelským subjektům budou spojeny zvláště s účetními systémy a prostředím informačních technologií, duálním označováním cen, vztahy s dodavateli,

odběrateli a zákazníky atd. Podniky si proto musí na tento krok vyhradit jak finanční, tak lidské zdroje.

5.1 Náklady na úpravu informačních systémů

Náklady spojené s transformací současných informačních systémů na euro patří mezi jedny z největších nákladů, s kterými musí podniky počítat. Zavedení eura bude mít vliv na všechny počítačové systémy, které pracují s měnovými jednotkami, na jejich vzájemné vazby i subsystémy.¹⁷ Systémy také musí být zabezpečeny takovým způsobem, aby byly schopny pracovat s dvěma měnami a realizovaly přepočty mezi českou korunou a eurem podle pravidel přepočtu. V závislosti na stávajících systémech může dojít buď k jejich pozměnění, rozšíření či kompletnímu vyměnění za nové systémy (Euro-měna pro vaše podnikání, 2008, s. 11).

Výše nákladů bude také záležet na tom, zda se jedná o klasické informační systémy nebo systémy takzvaně šité na míru. U těchto systémů, které bychom našli především u firem s velkým počtem zákazníků a rozsáhlým produktovým portfoliem, jsou náklady na přeprogramování související s přechodem na euro dražší. Naopak u malých a středních podniků se očekávají náklady na úpravu jejich systémů spíše menší, vzhledem k menšímu množství standardizovaných produktů (Lacina et al. [online], 2007, s. 76).

Největší podíl na nákladech na zavedení eura ponesou v podnikatelském prostředí IT náklady, některé studie ukazují až 60% podíl na velikosti všech nákladů. Národní banka Slovenska provedla ve spolupráci se statistickým úřadem na Slovensku šetření ukazující i u IT nákladů, že více než velké podniky, budou těmito náklady zatíženy malé a střední podniky (Lacina et al. [online], 2007, s. 83).

Výsledek této studie je zachycen v tabulce 10. Malé a střední podniky¹⁸ (max. 249 zaměstnanců) vykazují v průměru až trojnásobně vyšší podíl IT nákladů na ročním obrátu oproti podnikům, které mají 250 a více zaměstnanců.

¹⁷ Jedná se o fakturační a účetní systémy, mzdové systémy, řídicí informační systémy, aplikace na kontrolu zásob atd.

¹⁸ Max. 249 zaměstnanců

Tabulka 10: Výsledek ankety mezi slovenskými podniky o výši IT nákladů v souvislosti se zavedením eura

Počet zaměstnanců	Podíl IT nákladů na ročním obrátu v %
Malé a střední podniky	
Mikropodnik 0 - 9	0,22
Malý podnik 10 - 49	0,29
Střední podnik 50 - 249	0,28
Průměr	0,27
Velké podniky	
250 - 449	0,24
500 - 999	0,11
100 a více	0,07
Průměr	0,09

Zdroj: Lacina a kol., Studie vlivu zavedení eura v ČR na ekonomiku, s. 83

5.2 Náklady na informační a školicí kampaň

V souvislosti s přechodem na euro musí podniky seznámit dodavatele, odběratele, ale i vlastní zaměstnance se změnami, které s tímto krokem nastávají. Dodavatele je nutné seznámit s datem, odkdy bude podnik akceptovat jen faktury v eurech, odběratele musí seznámit s cenami v nové měně a upozornit na všechny změny, které mohou s přechodem na euro nastat. Důležité je upozornit na kontinuitu obchodních a právních vztahů a na to, že nedochází ke zvýšení cen. Vlastní zaměstnance je nutné vyškolit v oblasti používání nové měny. Musí se naučit zacházet s novými informačními systémy, zaměstnance pracující s hotovostí musí manažeri podniku seznámit s novými bankovkami apod. Do této skupiny lze přiřadit i náklady na tvorbu nových ceníků a dalších dokumentů (katalogů atd.) obsahujících ceny v eurech. Ceny jsou nutné přepočítat u všech produktů podle stanoveného přepočítacího koeficientu a vhodně zaokrouhlit. Vše by se mělo řídit podnikovou směrnicí, která určí jasný postup (Lacina et al. [online], 2007, s. 77).

Tyto náklady budou záležet na podílu vlastních zaměstnanců a externích poradců, na množství odběratelů a dodavatelů daného podniku. Tvorba ceníků a dalších informačních materiálů bude záležet i na velikosti podnikového portfolia podniku.

5.3 Náklady na výměnu, zabezpečení a duální manipulaci s hotovostí

Pro přechodné období bude nutné zajistit software pokladen tak, aby zajišťoval manipulaci jak s eurem, tak s korunou. Náklady vzniklé duální manipulací s hotovostí se budou především týkat podniků s vysokým podílem hotovostních transakcí. Nejvíce se s nimi setkávají podniky působící v oblasti pohostinství či maloobchodu.

Zejména podniky s velkým hotovostním obratem při styku se zákazníky si budou muset přede dnem zavedení eura zajistit potřebný obnos eurobankovek a euromincí, tzv. se „předzásobit eurem“. v tomto období bude podle odhadů potřeba v hotovosti v eurech v maloobchodě třikrát až pětkrát vyšší obnos než běžně, neboť hotovost v národní měně přijatá od zákazníků již nebude moci být použita, vzhledem k tomu, že maloobchodníci budou mít povinnost vydávat hotovost pouze v eurech (Euro – měna pro vaše podnikání, 2008, s. 12).

Banky by si neměly účtovat žádné poplatky za směnu korun a eur. Náklady spojené s výměnou a zabezpečením hotovosti spočívají hlavně v bezpečnostních nákladech spojených s uschováním, převozem, vlastní výměnou a pozornosti při kontrole bankovek.

5.4 Možné dodatečné náklady

Podnikovému sektoru hrozí i náklady, které můžou či nemusí vzniknout, záleží na okolnostech. Tyto náklady se týkají špatně nastaveného přepočítacího koeficientu, dodatečnými mzdovými náklady spojené se zvýšenou inflací či toho, že ECB nastaví úrokovou sazbu, která nebude odpovídat makroekonomickým podmínkám ČR. Tyto náklady jsou zmíněny v Studii vlivu zavedení eura na ČR (Lacina et al., 2007, s. 79). Pokud by byl přepočítací koeficient příliš nadhodnocený, konkurenceschopnost českých vývozních podniků by poklesla v závislosti na tom, jak vysoká by tato odchylka byla. Tyto

dodatečné náklady by postihly kromě podniků, které se zabývají vývozem do zemí eurozóny také podniky, které mají velký podíl svých aktiv v eurech. Dalším rizikem pro podnikový sektor je to, že úrokové sazby, které nastaví ECB pro celou eurozónu budou vyšší než by odpovídalo českému makroekonomickému prostředí. Míra tohoto zatížení by závisela na výši odchylky, podílu pohyblivě úročeného dluhu, zadlužení českého sektoru.

V důsledku skutečné či subjektivně vnímané inflace vyvolané přijetím eura by mohlo dojít k tomu, že by odbory požadovaly zvýšení mezd. Pro podniky by to znamenalo nárůst personálních nákladů a tím snížení jejich konkurenceschopnosti. Tyto náklady by se samozřejmě dotkly nejvíce podniků zaměstnávajících velký počet zaměstnanců, tedy s velkým podílem mzdových nákladů.

Závěr

V rámci EU funguje jednotný vnitřní trh, kde se mohou volně pohybovat osoby, kapitál, zboží i služby. Zahraniční obchod je tak klíčovým faktorem vnitřního trhu přinášející značné přínosy podnikatelskému sektoru, které by se zavedením společné měny euro ještě umocnily. Česká republika se řadí mezi malé otevřené ekonomiky s dlouhodobou obchodní orientací na země EU. Právě vysokou obchodní provázanost při vysokém stupni otevřenosti ekonomiky tato práce považuje za nejvýznamnější faktor zvyšující potenciál pro úsporu transakčních nákladů a možnost čerpání přínosů z eliminace kurzového rizika, které jsou tak nejvýznamnějšími argumenty vstupu do eurozóny. Vysoká obchodní provázanost a závislost České republiky na exportu do zemí eurozóny se také jasně prokázala při analýze dopadů hospodářské a dluhové krize na podnikatelský sektor, kdy vývoj českého zahraničního obchodu vlastně kopíroval vývoj v ostatních evropských ekonomikách.

Právě hospodářská a dluhová krize, na kterou se zaměřila druhá kapitola této práce, se ukázala být významným negativním faktorem ovlivňujícím přínosy a náklady plynoucí podnikatelským subjektům z přijetí eura. Společná evropská měna v současnosti prochází nejtěžší krizí ve své dosavadní historii. Přestože Maastrichtská konvergenční kritéria měla zajistit dostatečnou sladěnost jednotlivých členů eurozóny, současná situace ukazuje opak. Eurozóna má nízký potenciál růstu a veliké rozdíly v ekonomických ukazatelích členských států. Vysoký veřejný dluh v některých státech vypukl v dluhovou krizi. Některé země eurozóny se ocitly na pokraji bankrotu a byly nuceny požádat ostatní členy o finanční pomoc. Evropská unie se tak musela uchýlit k mnoha nápravným opatřením. Ze zaváděných záchranných mechanismů vyplývá pro Českou republiku rozšíření závazku budoucího přijetí eura. Ta se tak v rámci tohoto kroku stane spolufinancujícím subjektem Evropského stabilizačního mechanismu a bude zatěžována dalšími finančními a organizačními náklady. Vzhledem k současným problémům eurozóny již také nelze mezi přínosy společné měny řadit pozitivní vlivy plynoucí z pohledu na euro jako na stabilní

měnu. Tyto problémy se odráží i na českém postoji ke společné měně, hlavně v souvislosti s dluhovou krizí podpora zavedení eura českými podniky stále klesá.

Při snaze o zachycení nejvýznamnějších faktorů ovlivňujících zavedení jednotné měny euro je třeba zmínit, že tyto přínosy i náklady se projeví u každého podniku v rozdílné míře. Nejvýznamnějšími faktory tyto dopady ovlivňující, jsou velikost podniku a míra jeho zapojení do obchodních transakcí. U malých a středních podniků budou sice absolutní náklady spojené se zavedením eura nižší, ovšem bude to pro ně znamenat vzhledem k jejich velikosti větší zátěž než pro podniky velké. Čerpání přínosů z eliminace transakčních nákladů a kurzového rizika je spojeno s mezinárodními transakcemi, tyto přínosy se tedy nemůžou příliš projevit u malých podniků orientovaných na tuzemské zákazníky. Právě ty budou proto zasaženy spíše tou nákladovou stránkou zavedení společné měny. V kapitole zabývající se českým podnikovým sektorem s ohledem na zavedení eura se však ukázalo, že se malé a střední podniky stále více zapojují do zahraničního obchodu, jejichž postavení v něm bylo v posledních letech plynule posilováno a navíc dochází ke zlepšování krytí dovozu vývozem. Velké firmy orientující se na export a podniky v zahraničním vlastnictví, které jsou kapitálově spjaty se svými mateřskými a sesterskými společnostmi, jsou nejvíce vystaveny kontaktu se zahraničím a budou nejvíce profitovat ze zavedení jednotné měny euro.

Jak již bylo zmíněno, za nejvýznamnější přínosy zavedení eura jsou považovány eliminace kurzového rizika a omezení transakčních nákladů. Čeští podnikatelé jsou neustále vystaveni pohybu kurzu koruny vůči euru, který jim při pro ně nevýhodném pohybu přináší značné náklady. To se výrazně projevilo v období krize, kdy se české podniky musely potýkat s extrémně vysokou volatilitou kurzu, která dosahovala až 25 %. Podniky se při obchodování se zahraničím samozřejmě mohou proti tomuto riziku zajistit, to s sebou ovšem přináší další náklady. V současné době této možnosti využívá podle odhadů České národní banky necelých 40 % firem.

V rámci EU funguje jednotný eurový platební prostor SEPA, který sjednocuje poplatky za vnitrostátní a přeshraniční platby. Komerční banky v ČR se sice účastní tohoto projektu, ovšem vzhledem k národní měně nejsou povinny provádět eurové platby za běžné tuzemské ceny, jako je tomu u komerčních bank eurozóny. Porovnáním těchto poplatků

v rámci kapitoly zaměřené na hodnocení přínosů z omezení transakčních nákladů se ukázalo, že poplatky za přeshraniční převody v České republice jsou nesrovnatelně vyšší oproti poplatkům účtovaným v rámci tuzemska. Podnikatelé musí platit i za přijaté platby, které jsou však o něco nižší než poplatky za platby uskutečněné. Vyšší nákladové zatížení z bezhotovostního styku tedy leží na bedrech dovozců a také firem převádějících vyšší částky, kde si české banky účtují vyšší poplatky. Plnohodnotným začleněním ČR do SEPA by tak došlo k výraznému snížení transakčních nákladů z bezhotovostního styku. Také by u podniků došlo k eliminaci dalších transakčních nákladů, a to zjednodušením účetnictví, kde vzhledem ke společné měně odpadne mnoho účetních operací. Podniky obchodující se zahraničím vedou často více účtů, přijetím společné měny by tedy došlo i k omezení těchto nákladů a také by odpadly transakční náklady na směnu valut.

Jako častý přínos spojovaný se vstupem do eurozóny bývá uváděn růst zahraničního obchodu. Zkušenosti současných členů eurozóny však ukázaly, že zavedení eura nepřineslo všem státům jen pozitivní dopady. Ano, některé státy jako například Německo opravdu navýšily své přebytky obchodní bilance, u méně konkurenceschopnějších států však naopak podíl na jednotlivých exportech eurozóny postupně klesal. Růst exportu České republiky do zemí eurozóny byl po zavedení eura v některých případech dokonce vyšší než u zemí, které jsou členy eurozóny. Zavedení eura tak práce nevidí jako faktor vedoucí k jednoznačnému růstu mezinárodního obchodu. Mezinárodní obchod je mnohem více ovlivněn jinými faktory, například geografickou blízkostí nebo atraktivitou dané ekonomiky. Podobné je to s oblastí rozhodování investorů o umístění svých zahraničních investic, kde se taktéž neukázalo omezení kurzového rizika jako příliš významný faktor.

Zavedení eura je komplikovaný proces, který vyžaduje ze strany podniků řádnou přípravu. Náklady s tímto krokem spojené mají jednorázový charakter, na rozdíl od přínosů, které jsou rozloženy do celého časového období po přijetí eura. Při pohledu na jednotlivé náklady se ukázalo, že největší nákladové zatížení pro podniky bude představovat oblast spojená s transformací současných informačních systémů na euro. Některé studie ukazují, že tato oblast představuje až 60% podíl na velikosti všech nákladů. Určité náklady přinese i seznámení s nastávajícími změnami pro zaměstnance podniku a obchodní partnery, duální manipulace s hotovostí. Tyto náklady jsou velmi závislé na charakteristice podniků – podle

složitosti IT nákladů, množství obchodních partnerů a zaměstnanců či množství hotovostních operací.

Kromě výše zmíněných nákladů však podnikům hrozí i další náklady, které si mnohdy samy neuvědomují. Pokud by přepočítací koeficient, který nastaví Evropská centrální banka, neodpovídal makroekonomickému prostředí České republiky, mohlo by dojít k poklesu konkurenceschopnosti českých podniků. Veliké riziko s sebou také přináší možný nárůst inflace, který by způsobil ze strany zaměstnanců tlak na zvýšení mezd. Inflace v eurozóně rozhodně nevykazuje slíbenou konvergenci jednotlivých členských zemí a přináší komplikace pro společnou měnovou politiku. Sledováním inflace v České republice a jejím porovnáním se stavem v eurozóně se ukázalo, že je na poměrně nízké úrovni, ale vykazuje rostoucí trend. V České republice je stále prostor pro její růst, který by při zavedení eura již nemohl být kompenzován zhodnocováním koruny a čeští podnikatelé by tak museli operovat v prostředí vyšší inflace.

Eurozóna je v roce 2012 výrazně odlišná od té, která byla brána v potaz Českou republikou při projednávání jejího přístupu. Při zkoumání provázanosti České republiky s Evropskou unií, zejména tedy s eurozónou, se ukázalo intenzivní ekonomické propojení. Není tedy pochyb o tom, že přijetí eura by při vhodném načasování mohlo mít i přes určité náklady, které by bylo třeba vynaložit, pozitivní dopady na podnikatelské subjekty. Problémy eurozóny však negativně ovlivňují dopady přijetí společné měny, jejíž budoucnost je v současné době velmi nejasná. Bez správného fungování měnové integrace nemůže podnikatelský sektor plně čerpat z výhod, které euro přináší.

Seznam použité literatury

Odkaz na tištěné monografie

Bagus, P., et al. *Platit či neplatit eurem?* Praha: CEVRO institut, o. p. s., 2012. ISBN 978-80-87125-06-8.

Baldwin, R. a Ch. Wyplosz . *Ekonomie evropské integrace*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008. ISBN 978-80-247-1807-1.

Helísek, M., et al. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80.7380-182-3.

Lacina, L., et al. *Měnová integrace : náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5.

Pečínková, I., et al. *Euro versus koruna: Dilemata jednotné měny v době dluhové krize*. 4. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. ISBN 978-80-7325-265-6

Tuleja P., P. Nezval a Majerová I. *Světová ekonomika*. 1. vyd. Brno: Computer press, 2007. ISBN 978-80-251-1498-8.

Odkaz na zdroje v angličtině

Čadek V., H. Rottová a Saxa B. *Working paper series: Hedging behaviour of czech exporting firms*. Praha: Czech national bank, 2011. Dostupné v PDF z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/en/research/research_publications/cnb_wp/download/cnbwp_2011_14.pdf

Eurostat [online]. European comission, 2012. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

Grabner, M. [online]. *The costs and benefits of monetary union*, 2003 [vid 2011-12-04].

Dostupné v PDF z:

http://www.econ.ucdavis.edu/graduate/mgrabner/research/monetary_union.pdf

Odkaz na elektronické zdroje

BusinessInfo [online]. *Eurobankovky a euromince*, 2008 [vid. 2011-12-11]. Dostupné z:

<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/zavedeni-eura-v-cr/eurobankovky-a-euromince/1001759/51197>

Czechtrade [online]. *Zahraniční obchod české republiky za rok 2011*, 2012 [vid. 2012-11-11]. Dostupné v PDF z:

http://www.czechtrade.cz/d/documents/01/7-infoservis/analyzy-zo-cr/2012/zahr_obchod_za_rok_2011.pdf

Česká národní banka [online]. *Analýza stupně ekonomické sladěnosti České republiky s eurozónou*, 2012. Dostupné v PDF z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/analyzy_sladenosti_2011.pdf

Česká národní banka [online]. *Hospodářská a měnová politika v EU*, 2012

[vid. 2012-12-19]. Dostupné v PDF z:

http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/#krize

Česká národní banka [online]. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti s eurozónou*, 2012. Dostupné v PDF z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2012.pdf

Česká národní banka [online]. *Zpráva o inflaci IV.*, 2008. Dostupné v PDF z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2008/2008_IV/download/zoi_IV_2008.pdf

Český statistický úřad [online]. *Statistiky: zahraniční obchod*, 2012 [vid. 2012-12-14].

Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zo_se_zbozim_podle_pohybu_zbozi_preshranicni_statistika

Česká spořitelna [online]. *Bežhotovostní platební styk*, 2012 [vid 2012-11-13].

Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/nav/o-nas/bezhotovostni-platebni-styk-d00014425>

ČSOB [online], *Sazebník pro právnické osoby a fyzické osoby – podnikatele ve znění k 1. 11. 2012* 2012 [vid 2012-11-13].

Dostupné z: <http://www.csob.cz/cz/csob/Sazebniky/Stranky/Sazebnik-pro-pravnicke-osoby-a-fyzicke-osoby-podnikatele.aspx>

EUROPA: Portál o Evropě [online]. *Evropská centrální banka*, 2010 [vid. 2011-12-12].

Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/ecb/index_cs.htm

Evropská komise [online]. *Jedna měna pro jednu Evropu: cesta k euru*, 2007.

ISBN 92-79-04472-9. Dostupné v PDF z:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication6730_cs.pdf

Evropská komise [online] *Euro: měna pro vaše podnikání: příprava podniku na zavedení eura*, 2008. ISBN 978-92-79-08699-1. Dostupné v PDF z:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication11780_cs.pdf

Evropská komise [online]. *Sdělení komise evropskému parlamentu: Roční analýza růstu, postup v rámci ucelené reakce Evropské unie na krizi*, 12-01-2011. Dostupné v PDF z:

http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/cs_final.pdf

Gajdušková K., A. Krčál [online]. *Zahraniční obchod ČR a jeho podpora v období krize*.

Praha: Vysoká škola ekonomická, 2011 [vid. 2012-12-17]. Dostupné z:

<http://ces.vse.cz/wp-content/krcal-gajduskova.pdf>

Hospodářská komora ČR [online]. *Pouze pětina podnikatelů si přeje zavedení Eura, 2012* [vid. 2012-12-23]. Dostupné z: <http://www.hkcr.cz/zpravodajstvi-a-media/aktuality-4/pruzkumy-vystavy-souteze-konference/pouze-petina-podnikatelu-si-preje-zavedeni-eura.aspx>

Komerční banka [online]. *Komerční banka - sazebník a úrokové sazby, 2012* [vid 2012-11-13]. Dostupné z <http://www.sazebnik-kb.cz/cs/podnikatele/platebni-styk/uhrady-v-tuzemsku-ze-a-do-zahranici.shtml>

Kotík, L., [online]. *Společná měna Euro a zhodnocení potenciálních přínosů a rizik jeho přijetí, 2009* [vid. 2012-11-20]. Dostupné z: <http://www.ladislavkotik.cz/spolecna-mena-euro-a-zhodnoceni-potencialnich-prinosu-a-rizik-jeho-prijeti/>

Kurzy.cz [online]. *Grafy kurzů měn, které vydává ČNB, 2012* [vid2012-12-14]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/grafy/nr/CZK-EUR/od-15.12.2007/>

mBank [online]. *Sazebník bankovních poplatků pro podnikatele* [vid. 2012-11-13]. Dostupné z: <http://www.mbank.cz/informace-k-produktum/sazebnik-firemni-finance/>

Lacina, L., et al. *Studie vlivu zavedení eura na ČR*. Brno: výzkumné centrum PEF MZLU, 2007. Dostupné v PDF z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/85studie_vlivu_zavedeni_eura_v_cr_na_ekonomiku.pdf

Semerák, V. a J. Švenar. *Dopady měnové (dez)integrace na ČR, 2011*. Praha: Národohospodářský ústav AVČR. Dostupné v PDF z: http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2011_07.pdf

Unie malých a střední podniků [online]. *Anketa o zavedení eura, 2007* [vid. 2012-12-23]. Dostupné z: <http://www.sme-union.cz/?p=501>

Národní banka Slovenska [online]. *Vplyv zavedenie Eura na slovenské hospodárstvo, 2006*. Dostupné v PDF z: http://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/06_kol1.pdf

Zavedení eura v České republice [online]. *Euro*, 2010 [vid. 2011-12-11]. Dostupné z:
<http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro.html>

Seznam příloh

Příloha A – Vzhled eurobankovek	83
Příloha B – Vzhled euromincí.....	84
Příloha C – Zahraniční obchod ČR s EU v celkovém zahraničním obchodě ČR podle jednotlivých zbožových skupin.....	86

Příloha A – Vzhled eurobankovek

Rozměry: 120 x 62 mm

Barva: šedá

Architektonický sloh: antika

Rozměry: 127 x 67 mm

Barva: červená

Architektonický sloh: románský

Rozměry: 133 x 72 mm

Barva: modrá

Architektonický sloh: gotika

Rozměry: 140 x 77 mm

Barva: oranžová

Architektonický sloh: renesance

Zdroj: Zavedení eura v České republice [online]. *Euro: Eurobankovky* [vid. 2011-12-11]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_eurobankovky.html

Příloha B – Vzhled euromincí

Průměr (mm): 25,75
Síla (mm): 2,20
Hmotnost (g): 8,50
Tvar: kulatý
Barva: střed žlutý, mezikruží bílé
Složení: na mezikruží mědinikl, na středu tři vrstvy – niklová mosaz, nikl, niklová mosaz
Hrana: jemně vroubkovaná

Průměr (mm): 23,25
Síla (mm): 2,33
Hmotnost (g): 8,50
Tvar: kulatý
Barva: střed bílý, mezikruží žluté
Složení: na mezikruží niklová mosaz, na středu tři vrstvy – mědinikl, nikl, mědinikl
Hrana: střídavě hladká a vroubkovaná

Průměr (mm): 24,25
Síla (mm): 2,38
Hmotnost (g): 7,80
Tvar: kulatý
Barva: žlutá
Složení: severské zlato

Průměr (mm): 22,25
Síla (mm): 2,14
Hmotnost (g): 5,74
Tvar: španělský květ
Barva: žlutá
Složení: severské zlato

Průměr (mm): 19,75
Síla (mm): 1,93
Hmotnost (g): 4,10
Tvar: kulatý
Barva: žlutá
Složení: ocel pokovená mědí

Průměr (mm): 21,25
Síla (mm): 1,67
Hmotnost (g): 3,92
Tvar: kulatý
Barva: červená
Složení: ocel pokovená mědí

Průměr (mm): 18,75
Síla (mm): 1,67
Hmotnost (g): 3,06
Tvar: kulatý
Barva: červená
Složení: ocel pokovená mědí

Průměr (mm): 16,25
Síla (mm): 1,67
Hmotnost (g): 2,30
Tvar: kulatý
Barva: červená
Složení: ocel pokovená mědí

Zdroj: Zavedení eura v České republice [online]. *Euro: Euromince* [vid. 2011-12-11].
 Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_euromince_1379.html

Příloha C - Zahraniční obchod ČR s EU v celkovém zahraničním obchodě ČR podle jednotlivých zbožových skupin

Zbožová skupina SITC	Podíl EU v % na českém			
	Vývozu		Dovozu	
	2010	2011	2012	2011
Celkem	84,0	83,0	63,4	63,8
Potraviny a živá zvířata	91,1	91,6	85,3	84,3
Nápoje a tabák	92,2	92,2	84,6	84,5
Suroviny nepoživatelné, bez paliv	89,7	90,0	51,7	48,7
Minerální paliva a maziva	95,5	93,1	30,6	36,3
Živočišné a rostlinné oleje a tuky	99,6	99,4	91,8	93,4
Chemikálie	77,4	77,7	85,2	84,4
Průmyslové zboží podle druhu materiálu	83,6	83,9	82,7	81,9
Stroje a dopravní prostředky	83,0	81,2	56,1	56,7
Různé hotové výrobky	84,7	84,4	59,7	60,2
Komodity jinde nezatříděné	84,0	87,1	51,6	53,5

Zdroj: Czechtrade [online]. *Zahraniční obchod české republiky za rok 2011, 2012* [vid. 2012-11-11]. Dostupné v PDF z: http://www.czechtrade.cz/d/documents/01/7-infoservis/analyzy-zo-cr/2012/zahr_obchod_za_rok_2011.pdf